

OLAV

Pater Johan Castricum forlater Norge, s. 3
Avskjed med en ekte fransiskaner!

Orientering om, s. 6
Tysk abortdebatt

Bjørn Bratbak, s. 7
Korsfarere fra Norden

Tina Dykesteen Nilsen, s. 13
Historien om kvalitativ inndeling av Guds folk

Biskop Gerhard Schwenzer, s. 16
Ord ved en preste- og diakonvigsel

Anne Helene Utgaard, s. 18
Moral mot et nytt årtusen

Köln-møtet, s. 19
Halvhjertet!

ST. OLAV

Om tro, politikk og smittefare

Det var forlengst klart: Det skulle handle om kristentro og politikk denne gang. Men vinklingen? Aktuelle temaer fra valgkampen eller mer prinsipielle greier? Flere baller i luften og et sitat i øret (fra Englands nylig avdøde kardinal Hume?): "Det hevdes gjerne at kristendom er privatsak. Det bør den ikke være." Underforstått: Evangeliet har samfunnspektiver.

Deadline er over da budet kommer: Dom Helder Camara, erkebiskop av Olinda og Recife i Brasil, er død. Vinklingen klarer! For var det en som ikke trodde at kristentro kun er fredelig fromhet til indre og høyst privat oppbyggelse, så var det Dom Helder! Fromhet for all del (han brukte jevnlig timer av sine søvnfattige netter til å meditere - og akkordere! - med Vårherre, og innledet sin grytidlige dag med Bibel og bønn), men fromhet med praktiske konsekvenser: Evangeliet som brekkstang for en rettferdigere verden.

Skjønt - i utgangspunktet forstod ikke den unge presten Helder Camara, født 1909, hva ekte evangelisk tjeneste krevde i datidens Brasil. Han bekjente senere villig vekk at han hørte til dem som var blitt "omvendt": Som ung hjelpebiskop fikk han, i likhet med sin åndsfriende Oscar Romero, erkebiskop av San Salvador, nærkontakt med de fattige og marginaliserte. Det åpnet øye og hjerte for nøden og urettferdigheten i hjemlandet - og for systemets innebygde krenkelser av menneskeverdet.

"For de fattige, mot de rike" erklærte han da han ble erkebiskop i 1964, kort etter militærkuppet i Brasil. Ingen sint oppfordring til klassekamp: Fred, forsoning og rettferdighet blir slagordene for den nye erkebiskopens politikk. Han flytter fra den erkebiskoppelige

residens til et par beskjedne rom nær kirken, sover minimalt i sin hengekøyeseng og drar i gang sitt prosjekt "Operasjon håp": Fattigfolk på land og i by samles om Guds ord, og med ordet i bakhånd går de sammen både om å hjelpe hverandre etter evne og utfordre myndighetene. Også fattigfolk har krav på skoler og helsetilbud, vannledninger og søppeltømming! Og burde de ikke få litt av de enorme jordeiendommene til de eventyrlig rike landeierne? Særlig siden mye land bare ligger brakk! Burde det ikke heller brukes til å fø fattigfolks barn?

Erkebiskop Camara er den utrettelige talsmann og inspirator. Elsket av folket, men hatet, etterhvert fryktet, av diktatorene. Så fryktet at han får husarrest og taleforbud; det blir forbudt å nevne hans navn. Hvorfor kvittet man seg ikke med denne brysomme mannen? Arrestasjoner og likvidering var ikke noe regimet ellers kviet seg for! Man turde ganske enkelt ikke: Martyrer blir lett brysomme for diktatorer. Og Camara var internasjonalt kjent. Så tok man hans medarbeidere i stedet, den ene etter den andre forsvant. Noen fant man igjen senere - myrdet, andre fant man aldri, og politiet nektet alltid kjennskap til saken. Flere ganger gikk Dom Helder selv til politiet og sa, som Jesus selv da det gjaldt å beskytte vennene: "Det er meg dere leter etter, så la disse gå." Politiet avslo.

Camara var en sterk kandidat til Nobels fredspris i 1973; St. Olavs redaktør Åge Rønning, var ivrig lobbyist. Camara fikk den ikke, det ble mumlet om at det ikke var handelspolitisk opportunt å legge seg ut med Brasil! Så fikk han den alternative "Folkets fredspris" året etter. Og Perez de Esquivel delte sine Nobel-penger med Camara, "min lærer". Mange kalte ham den røde erkebiskopen; høyrefløyen i hans egen kirke anklaget ham for kommunist sympatier; han var ikke elsket av den romerske kurie.

Sist Dom Helder gjestet Norge var i 1986 ved lanseringen av boken *Tusen grunner for å leve*, et utvalg av hans meditasjoner og prekener: En liten mann i gulhvit kutte, dødstrekk etter forsinkelser og 25 timer underveis, ser ut som om han holder på å sovne før pressekonferansen dras i gang, men gnistrer til straks han får ordet om det som ligger ham på hjertet. Og han har mye på hjertet - lange svar på korte spørsmål. "Tro på Gud innebærer tro på menneskene som Guds skapninger. De undertrykte i samfunnet mister selvspekten og, det som verre er, de mister troen på at de er Guds barn... Det er vår kristenplikt å gi slike ulykkelige medmennesker deres menneskeverd tilbake... si dem at de har rett til å kreve respekt... ingen har rett til å trække på den annens rettigheter og menneskeverd." Og han røper, muntert smilende, at han "har gjort en stor oppdagelse. Hvis du vil hjelpe mennesker, må du arbeide sammen med dem, ikke for dem. Merk dere ordene, små ord er ofte uhyre viktige, de røper sinnelaget. Arbeider jeg for noen, sitter jeg på min høye hest, er den rike som har noe å gi. Men arbeider jeg sammen med noen, gir jeg plass for det den andre har å gi og for den andres menneskeverd. Og alle har noe å gi."

Tre dager til ende feiret bispedømmet Recife og Olinda sin tidligere erkebiskop da han fylte 90 i februar i år. Han som forsikret oss om at "alt, alt" talte til ham om Gud, men som anbefalte ikke å la "Gud bli din hodepute eller bønningen en myk madrass". Og klart advarte mot "den onde forsiktighet som innebærer mangel på varme og at den hellige glød er slukket". Natt til lørdag 28. september sluknet denne utrettelige ildsjelen med den smittsomme tro og tillit.

Avskjed med en ekte fransiskaner

Den 13. august i år vendte fransiskanerpater Johan C.H. Castricum tilbake til sitt fødeland Nederland etter 53 års sammenhengende preste-tjeneste i Norge. Sviktende helse og 84 år til tross: Han var yrkesaktiv og på plass på sitt kontor så å si til avreisedagen. Hans yrke de siste 19 årene har vært "generalvikar", en stilling det ikke hefter noe martialske ved, om noen skulle la seg villedes til å tro det: En generalvikar er en katolsk biskops stedfortreder og høyre hånd. Og generalvikar Castricum, som etterhvert har vært generalvikar for to biskoper, er, som ordensstifteren Frans av Assisi, en fredsæl mann. En samarbeidets mann og en dyktig administrator, det vet alle som har hatt med ham å gjøre.

Det er vanskelig å tenke seg Johan Castricum som noe annet enn nettopp fransiskaner og prest, han er så helt og til bunns begge deler. Denne vennlige, fromme og dypt elskverdige munken er blitt veiviser for mange - veiviser til fransiskansk inspirert samfunnsengasjement, til dyp og enkel glede - og til kristen tro.

- *Hvordan fant du selv veien til fransiskanerordenen og preste-tjeneste?*

- Mange unge menn i Nederland ble prester i 1920-årene. Jeg gikk på et gymnas drevet av fransiskanere, en skole som siktet på å utdanne presteemner - tanken var at de best egnede elevene skulle gå videre til presteseminaret. Jeg valgte ikke den veien sånn direkte, det vil si via skolen - det som fenget, var fransiskanere jeg møtte gjennom menigheten jeg tilhørte, menn som hadde vært i Kina som misjonærer, bl. a. var det en som hadde vært i Kina under boxer-opprøret og opplevd utfølgelsen av de kristne. Det gjorde stort inntrykk og gjorde at jeg selv ville bli prest og misjonær.

- Og så fikk jeg nær kontakt med en fransiskaner som virkelig fikk meg til å se den hellige Frans som det store eksempel. Hans dype respekt for Frans gjorde at mitt valg, da jeg gjorde det, ble meget bevisst: Jeg ønsket å bli en ekte etterfølger av Frans av Assisi, og

virkeliggjøre det fransiskanske ideal som misjonær.

- *Noen ord om det fransiskanske ideal...*

Oppfordringen etterkommes med glød: - Kristus er kommet til oss som Guds sønn, og han kom for alle, ikke bare for deg og meg, men for *alle* mennesker, også dem vi lett betrakter som fremmede eller utenforstående. Alle mennesker er omfattet av Jesu kjærlighet, han ga sitt liv for oss alle. Frans av Assisi ville gi den kjærlighet som Kristus selv hadde vist oss, videre til sine medmennesker - til *alle* han møtte, uten å gjøre forskjell på noen. Der har du det fransiskanske ideal - det er slik vi søker å tjene og ære Gud.

- Hele skaperverket er et produkt av Guds kjærlighet - tenk på Frans' Sol-sang hvor hele skaperverket priser Gud, og hvor solen er som Guds kjærlighet, et lys som skinner over hele denne verden!

Han snakker seg varm, denne kjærlighetens misjonær, som kom til Norge for hele 53 år siden. Men akkurat det lå ikke i kortene - i utgangspunktet.

- Det var ikke egentlig hit jeg hadde tenkt meg, men snarere til Kina eller Brasil eller Indonesia, land hvor vi hadde våre store misjoner. Men så viste det seg at klimaet der ikke var det riktige for meg. En medbror, fr. Otto

Hansen, som selv var norsk, fortalte meg imidlertid om sitt hjemland, og jeg ble begeistret, og uttrykte overfor min provinsial ønske om å bli sendt til Norge. Men man hadde visst ikke lyst til å gi slipp på meg. Jeg var blitt presteviet i 1942, og krigen hadde satt en stopper for det å dra ut som misjonær.

- Men så hadde det seg slik at vår medbror, pater Boers, som holdt til i Kristiansand, ønsket seg tilbake til et kloster i hjemlandet. En ny fransiskaner trengtes til tjeneste i Norge, og noen må ha minnet om at "vi har jo Castricum,". Slik kom jeg til Norge!

Det lyser glede bak brillene!

Etter et års språkstudier ble den unge presten - vi skriver 1947 - sogneprest i Haugesund, i 1950 gikk veien til Kristiansand, i 1955 til Oslo og St. Hallvard menighet, som den lille fransiskanerkommuniteten i Urtegaten hadde ansvaret for.

- *Hvordan var det å finne seg til rette i Norge - i våre små katolske forhold? Du kom jo fra en nokså helkatolsk bakgrunn...*

- Forholdene var - annerledes, svarer generalvikaren diplomatisk - og med et smil. - Kirken gjorde til å begynne med et nokså ynkelig inntrykk, men det var jo rett etter krigen, og altså vel femti år siden. Den katolske kirke her i Norge var totalt annerledes dengang: noen konvertitter, noen innvandrere og de mange importerte søstre - "masse nonner og i tillegg noen katolikker," var min første tanke, smiler Castricum. - Men jeg fant fort ut at blant disse få var det virkelig engasjerte mennesker som gjorde en stor innsats. Her kunne jeg virke slik jeg hadde drømt om - ikke som en styrer eller overordnet, men gjennom samarbeid og gjensidig inspirasjon. Jo, jeg fikk en veldig fin start i Norge.

Han snakker varmt om menneskene han har samarbeidet med. Og særlig om

Det spirer på Enerhaugen!

Omtrent samtidig med at pater Johan Castricum, hjørnepillar gjennom årtier i fransiskanernes kloster på Enerhaugen, forlot Norge etter 53 års tjeneste i landet, kunne brødrene feire at to unge menn, Peter Tan Duc Do og Ole-Martin Holte, avla evige løfter som fransiskanere. Det skjedde den 21. juni under oppbud av et stort antall fransiskanere fra inn- og utland og selvsagt familie, venner og "vanlige" katolikker, særlig fra St. Hallvard menighet. Det var

provinsialen for fransiskanerordenens nederlandske provins, pater Jan van Duynhoven, som tok imot løftene.

Broder Tan er 27 år gammel og født i Vietnam, han kom som flyktning til Larvik. Før han trådte inn hos fransiskanerne i 1995, hadde han i flere år nær kontakt med sogneprest Rolf Rollesen i St. Frans menighet; det gjaldt å bli klar over i hvilken retning hans kall gikk. Tan hadde sin novisiatstid i England og etter en periode i

Norge, gikk turen til Roma for studier med tanke på presteavgiselse. Går alt etter planen, er han ferdig ved Beda College om to år.

Broder Ole-Martin, som nylig rundet de 28, kommer fra Kråkerøy ved Fredrikstad og ble opptatt i den katolske kirke i 1993. To år etter trådte han inn hos fransiskanerne og gjennomførte sitt novisiat sammen med Tan i England. Deretter fulgte studier i Belgia; nå studerer han sosiologi ved Diakonhøyskolen i Oslo.

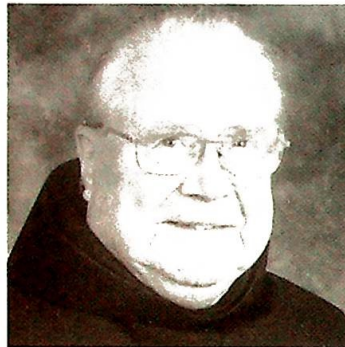
4

onsdagsmessene i den gamle bakgårdskirken i Urtegaten der en liten gruppe kvinner, blant dem Brita Paus, kom sammen til samtaler etterpå i den gamle, trekkfulle bygningen der kloster og menighetskontor holdt til. De var, i likhet med sognepresten og hans medbrødre, grepet av den hellige Frans og hans tjenende sinnelag. Det var i dette miljøet Fransiskushjelpen ble til, med nettopp Brita Paus som den første leder. Hvem som her inspirerte hvem, skal være usagt. Pater Castricum selv er, typisk nok, ivrig etter å fremheve de andre:

- Det var mennesker som ønsket å gjøre noe positivt for vår kirke og bruke sin tro til noe godt for andre, og som, i likhet med meg, var inspirert av den hellige Frans, sier han. Og minner om den nød og synlige menneskelige fornedrelse som preget strøket rundt Urtegaten på den tiden han kom dit; det var ikke uten grunn at Frelsesarmeens herberge holdt til like ved. - Det var en stor glede for meg å få samarbeide med disse kvinnene. Og jeg har hatt gleden av å følge Fransiskushjelpen i alle år, ikke minst gjennom mitt verv i økonomistyringen. I dag er det som begynte som nødhjelp i nærmiljøet og uten andre midler enn entusiasme og innsatsvilje en stor, levende hjelpeorganisasjon der det offentlige bidrar med midler. Og at legfolk etterhvert har overtatt hele styringen i denne organisasjonen som i dag konsentrerer seg om hjemmesykepleie og omsorg for terminalt syke, har gledet meg stort.

- I 1966 flyttet St. Hallvard kirke og kloster fra Urtegaten og opp på "haugen", nærmere bestemt Enerhaugen, der den gamle trehusbebyggelsen var revet til fordel for dengang moderne høyblokker. Også kirken og klosteret var moderne, men ikke alle var like glade for det . . .

- Byggeprosjektet på Enerhaugen var et stort løft. Og spennende! Og at det

Pater Castricum - slik mange vil huske ham.

ble Kjell Lund som ble vår arkitekt, var mer og mindre en tilfeldighet. Jeg ble faktisk advart mot "den farlige arkitekten" Kjell Lund. Og det er riktig som du sier, ikke alle var, i første omgang, like glade for resultatet. Kjell Lund har sin egen mystikk, der spillet mellom lys og mørke står i sentrum, men der mørket - i hvert fall dengang - lett dominerte; jeg på min side talte lysets sak. Det må være lyst nok til å lese under høymessen uten kunstig lys, sa jeg, men slik ble det ikke.

- Vi reiste forresten sammen på en slags studietur rundt i Europa for å se på moderne katolske kirker og klostre før Lund satte seg til tegnebrettet, og det var meget verdifullt. Det ga arkitekten en bedre følelse for hva vi ventet oss, sier Castricum. Som mener bygget står seg mot kritikken: At rommet er sakralt, vil ingen benekte - et rom der det himmelske og det jordiske møtes slik det gjør i liturgien; det "omvendte" taket som liksom siger ned i kirkerommet, sier det samme. Men det var ikke lett å være kirkebygger mens Det annet Vatikankonsil diskuterte reform av kirken liturgi: - Et praktisk spørsmål i den forbindelse var alterets plassering, minnes Castricum. - Ville konsilfødrene bestemme at alteret skulle snus slik at presten heretter skulle feire messe med ansiktet vendt mot menig-

heten? Det syntes å ligge an til det, men vi måtte holde muligheten åpen for at alt kunne bli ved det gamle, så alterets plassering og utforming, som kanskje ikke alle synes er like vellykket, er et slags kompromiss!

- Men først nå, etter at menigheten på 90-tallet har bygget ny menighetssal og eget bygg for Fransiskushjelpen, er anlegget blitt den arkitektoniske helhet vi hadde i tankene da vi først gikk i gang med prosjektet - med en innelukket gårds plass som en overgang fra bygninger viet praktisk arbeid til Guds hus, sier kirkebygger Castricum fornøyd. - De nye bygningene er ikke et tillegg, slik mange tror. Først nå er bygget på Enerhaugen virkelig ferdig.

- Litt av et løft å være kirkebygger?

- Det tok visst mere på enn jeg var klar over mens det stod på, så jeg var glad da jeg i 1971 fikk en lettere oppgave som sogneprest i Halden. Den varte til 1975, da utnevnte biskop John W. Gran meg til sin generalvikar, og jeg flyttet tilbake til Oslo. Da Gran gikk av, "arvet" biskop Schwenzer meg, som jeg pleier å si - men selvsagt stod det ham fritt å velge en annen.

- Siden ordet samarbeid har vært nevnt gjentatte ganger, bør vi vel trekke inn din gode venn og medbror, pater Arno? Dere to trakk jo lasset sammen i mange år?

- Ja, hadde ikke du nevnt Arno, ville jeg selv brakt ham på banen, sier Castricum - muntert truende. - Arno og jeg hadde et enestående godt samarbeid - helt fra tiden i Kristiansand og senere i Oslo. Dessverre ser vi til tider at prester som skal bo og arbeide nær sammen, ikke passer til å samarbeide. Men på det punkt har jeg vært kjempelykkelig. Vi kunne nok være uenige, Arno og jeg, men det kom aldri til krangel, det tør jeg si med hånden på hjertet, sier Castricum.

Vi tror ham så gjerne. Enhver som fikk oppleve samspillet mellom de to

Maristpater Erik Ruud
ny generalvikar i OKB

Pater Erik Ruud SM ble av biskop Gerhard Schwenzer SSCC den 12. august utnevnt til generalvikar i Oslo katolske bispedømme, foreløpig for ett år. I tillegg til sin stilling som generalvikar, er Erik Ruud menighetsprest i halv stilling: Han er moderator i St. Magnus menighet i Lillestrøm sammen med sin ordensbror Rory Mulligan. De to deler også en stilling som retrettsansvarlige.

Erik Ruud, som er 46 år gammel, kommer

fra en katolsk familie i Bærum ved Oslo. I et intervju med menighetsbladet i Asker og Bærum menighet minnes han sin tid som ministrant hos sogneprest Jacob Boekema, nå hans 86 år gamle medbror i klosterfellesskapet i Lillestrøm. "Vi var 8-10 rabagaster som jevnlig møttes for å trene. Øvingen var ikke alltid det viktigste, og vi havnet på fotballbanen utenfor kirken, hvor vi spilte fotball med pater Boekema. Det var nok litt av en opplevelse for naboer og forbipasserende å se oss 8-10 gutter spille med

den høye, kraftige pater Boekema i full, flagrende prestesutan."

Pater Erik Ruud er cand. mag. fra universitetet i Oslo. Han trådte inn hos maristene i 1980 med tanke på å bli legbror; etterhvert så han at hans kall var både munkens og prestens. I tillegg til teologi har han studert sykehussjelsorg i USA; han er ansvarlig for katolsk sjelsorg ved Sentralsykehuset i Akershus. Ungdommen står hans hjerte nær, han har i flere år vært med på leirer som leirprest.

og tonen i den menighet de i en årrekke hadde ansvaret for, vil gi sin tilslutning: Her opplevde man ekte fransiskansk liv - og glede. Glede ved livet og tjenesten og ved de små ting samt en aldri sviktende sans for humor, er det man forbinder med de to, sammen og hver for seg. En smittende glede - sprunget ut av troens tillit.

- Kirken, både ute og hjemme, har forandret seg svært i de 53 år du har vært prest i Norge. Og mange snakker om krise for kirken. Noen ord i den forbindelse fra en som har levet med kirken lenge.

- I mitt opprinnelige hjemland, Nederland, ser vi en klar løsrivelse fra kirkens sentrale holdninger. Kirkens ledelse er nok, dessverre, ikke uten skyld i den utviklingen. I den forbindelse vil jeg gi ros til våre hjemlige biskoper som helt fra begynnelsen av helhjertet har arbeidet for å sette ut i livet de mange viktige reformer som ble vedtatt på 60-tallet av Det 2. Vatikankonsil, og som bl.a tok sikte på å trekke legfolket mer aktivt med i kirkens liv, på alle plan.

- La meg også slå et slag for vårt bispedømmes Pastoralråd - jeg opplever nemlig at mange nærmest trekker på skuldrene av det. Det er et viktig forum for våre menigheter og gir i hvert fall et inntrykk av hva våre menigheter ønsker skal gjøres i de saker som behandles i rådet. Jeg vet at biskopen virkelig lytter til de råd han får, og at han også "bøyer seg" når han ser at det er best slik. Men, ler Castricum og forandrer vinkelen, - det må jo være litt av en prøvelse for en biskop å sitte rolig og høre på alle de "ordmøtene"!

- Jeg vet at du følger godt med i det som rører seg i kirken internasjonalt - og gjerne griper fatt i ting som har stått i St. Olav når vi treffes, hvilket vi ofte gjør, her i det lokale Latinerkvarter. Tør vi uteske generalvikarens syn på f. eks. kvinnelige prester - siden du har

samarbeidet så meget nettopp med kvinner?

- Jeg har ingenting imot kvinnelige prester, men holder meg i den saken til det som kommer "ovenfra". Men skulle man på det hold forandre syn, ville jeg bli glad! Kvinner er, stort sett, mer konsekvente i sin holdning når de ser seg som sendt av Gud for å fortelle og vitne om ham. Jeg har stor tillit til kvinner, ut fra min erfaring som prest og sjelesørger. Flere av de kvinner jeg har samarbeidet med i min tid, tror jeg ville vært utmerkede prester.

- Hva ser du som den viktigste saken for vår hjemlige katolske kirke?

Ingen tenkepause før svaret kommer: -Vi må sørge for at de katolikker som kommer hit fra andre land, virkelig føler seg hjemme, føler at de er i sitt eget hjem selv om meget er annerledes. Her spiller messen en stor rolle, her samles vi om det dypeste vi har felles. Og her bør det samlende språket være norsk. Det betyr ikke at det ikke er et visst behov for messer på andre språk. Vi må være imøtekommende, særlig overfor eldre innvandrere som trenger sitt gamle mønster og ikke kan forventes å lære seg så godt norsk. Det er også Presterådets politikk, men det samme rådet har også vedtatt at det i en menighet kun skal være én messe pr. fremmedspråk pr. måned, men det er ikke alle steder det vedtaket overholdes, dessverre.

- Mange synes det er svært vemodig at du nå må forlate Norge, og du selv er ikke glad over å dra, har jeg forstått?

- Det er forferdelig å skulle dra, kommer det spontant. - Jeg har vært her i landet i 53 år, og her er mitt hjem. Jeg er ikke lenger nederlander. Og i det klosterfellesskap jeg reiser til, finner jeg ingen av medbrødrene fra min ordinasjonsklasse; vi var hele femti som ble ordinert den gangen, nå er det bare fem av oss igjen. Likevel er vi ordensprester heldige på mange måter - vi har alltid et

hjem et sted i vår orden. Annerledes med sekularprestene: Et kommunalt norsk alders- og sykehjem er, tillat at jeg sier det, ikke noe fristende sted for en gammel katolsk prest når helsen svikter.

- Med andre ord: Vi kunne trenge katolske institusjoner - og det ikke bare for gamle prester?

- Eldreomsorg er et vanskelig kapittel, men tenk om noen ildsjeler kunne dra i gang noe i katolsk regi. Det ville være gledelig. Men jeg reiser altså nå til Nederland for å bli - helsen svikter, min provinsial og jeg er enige om at min helse og alder tilsier at jeg går av som generalvikar, og jeg tror ikke at jeg klarer en norsk vinter til, dessverre. Dit jeg kommer - et lite, nyopprettet fransiskansk fellesskap knyttet til et sykehus - har jeg lege og annet tilsyn i huset. Og huset er faktisk det hus der jeg ble ordinert. Dengang var det studiested og hjem for ca. 120 studenter og våre lærere. Nå eier den nederlandske stat stedet, og vi fransiskanere disponerer 10-15 rom hvor vi kan leve vårt kommunitetsliv. Men jeg drar altså ikke med glede.

- Men du ser tilbake på din preste-tjeneste i Norge med glede?

- Jeg har aldri angret på mitt ja til å bli fransiskaner og prest. Jeg har hatt det fantastisk godt her i dette landet, og jeg takker Vårherre hver dag for at jeg helt til det siste har fått arbeide her.

- Jeg har forsøkt å få i stand noe de årene jeg har vært prest i Norge, og jeg håper folk er fornøyd med min innsats. Selv tenker jeg med særlig glede på den tiden vi startet Fransiskushjelpen . . . Når jeg nå drar min vei, ber jeg om at folk støtter meg ved sin bønn. Og jeg håper man tenker på meg med takk, sier pater Castricum. Og tilføyer, med karakteristisk vri: - Om det håpet ikke er for lite ydmykt, da. Vi fransiskanere er, som du vet, stolte av vår ydmykhet!

Lite penger, men nok til porno. . .

"Det står dårlig til med økonomien i mange afrikanske land, men avsetningen på volds- og pornofilmer går likevel strykende; dessuten vises slike filmer i økende grad på TV," melder ukemagasinet Christ in der Gegenwart. Ghanas lutherske biskoper har tatt saken opp med regjeringen. De krever at det innføres kontrollmekanismer for å hindre salg av slike filmer til ungdom og de vil ha slutt på TV-pornoen.

USA: abort mot kriminalitet?

Amerikansk abortpraksis har bidratt til å halvere kriminaliteten i USA. Det mener økonomen Steve Levitt, som støtter seg til egne undersøkelser og til følgende reson-nement: Adgang til abort gjør at færre kvin-ner oppdrar barn belastet med adferds-vansker.

Ikke uventet har Levitt fått til dels sterk kritikk. Kritikerne viser bl.a. til at krimi-naliteten i landet er skyhøi til tross for 34 millioner aborter siden 1973. Og de an-klager Lewitts forskning for å være en poli-tisk korrekt invitt til visse grupper kvinner om å velge abort. CATHOLIC HERALD

6

Fra tysk abortdebatt

Abort har vært et hett tema i tyske medier de siste månedene. Eller rettere: Temet har vært den katolske kirkes rolle innen rådgivning for vanskeligstilte svangre kvinner. Dagens tyske abortlov, vedtatt i 1995, er et kompromiss mellom den gamle DDR-loven om fri abort og den mer restriktive vesttyske. Ifølge straffelovens § 218 a er abort fremdeles rettsstridig, men skal likevel ikke følges rettslig - forutsatt at kvinnen kan dokumentere at hun har vært gjennom obligatorisk rådgivning. Attesten fra slik rådgivning sier intet om tillatelse til abort, kun at samtale om vern av det ufødte liv har funnet sted.

Den katolske kirke har rundt 270 kontorer med slik rådgivning; totalt har landet 1700. Bakgrunnen for kirkens engasjement er ønsket om å få så mange kvinner som mulig til å oppgi tanken på abort - i tråd med intensjonen bak lovens påbud om rådgivning. Blir ikke kirken likevel på en måte medansvarlig i abort? Det mener bl.a. erkebiskop Dyba av Fulda - og pave Johannes Paul II. Biskop Dyba trakk allerede i fjor sine rådgivere ut av det statlige systemet, etter at paven hadde oppfordret biskopene til å finne en bedre form for rådgivning. Den nåværende innebærer "en tvetydighet som fordunkler kirkens og dens rådgivningsinstansers budskap," mente paven. Som oppfordret biskopene "inntrengende" til å finne en løsning som innebærer at kirkelige rådgivningskontorer "ikke lenger utsteder slike attester".

Det er ingen hemmelighet at det store flertall blant biskopene, med bispekonferansens formann Karl Lehmann i spissen, var lite glade over pavens oppfordring. De mener dagens strategi gir best mulighet til å nå frem til flest mulig med kirkens klare ja til livet og med informasjon om støttetiltak for den som velger å bære frem barnet. De besluttet

likevel å finne en løsning i tråd med pavens ønske, til tross for at de, ifølge Karl Lehmann, bispekonferansens formann, "hadde gode grunner for å forbli innen det rådende system, og brukte det til målbevisst rådgivning for å redde liv". I et brev til paven tidligere i år formulerte biskopene forslag til mulige løsninger i tråd med pavens ønske. Og nå foreligger pavens svar: Paven roser biskopenes vilje til å finne "en mer troverdig løsning" og planene om utvidet støtte til kvinner som vil bære frem sine barn, men ber om at det føyes til en setning på de attester katolske rådgivningsinstanser utsteder (etter endt rådgivning) hvor det heter at "denne attesten ikke kan brukes for å oppnå straffri abort". I en kommentar til pavens brev sier biskop Lehmann at det ikke finnes noen "helt og holdent tilfredsstillende måte" den katolske kirke i Tyskland kan beskytte ufødt liv på, men at biskopene vil følge pavens anvisninger; han håper dette ikke vil medføre at færre kvinner søker katolsk rådgivning, og at staten, d.v.s. sykehus og klinikker, ikke "misbruker" kirkelig utstedte attester. Dette siste har fått det til å skumme i deler av tysk presse, fra *Der Spiegel* til aktverdige *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

Det er ikke ordlyden i de nåværende attester, som foruroliger paven, men hva de kan brukes til, skriver redaktør Otto Roegele i en velavveiet kommentar i den økumeniske ukeavisen *Rheinischer Merkur*. Og "bruken" er det kvinnen som avgjør: Det er hun som i siste instans bestemmer om hun vil bruke en attest, fra et kirkelig eller annet rådgivningskontor, som adgangstegn til "straffrihet" for et inngrep, aborten, som det er lovgivers og rådgivningens intensjon å forhindre. At kirken stiller opp i en "resultat-åpen" rådgivning der det å forhindre abort står i sentrum, gjør ikke kirken til medskyldig om kvinnen likevel skulle velge abort, skriver Roegele.

1995-lovens tvungne rådgivning har ikke gitt særlig nedgang i aborttallene. "Man har ikke nådd det som var målet med den nye loven," konstaterer ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*. Den katolske kirke har positive poster i sitt regnskap: Man regner med at ca. 5000 kvinner pr. år forandrer mening etter møte med kirkelige rådgivere og bestemmer seg for å bære frem barnet. "Og et ikke ubetydelig antall leger sender kvinner som er usikre i sin sak, til kirkelige rådgivere," noterer bladet. Og antyder at det nåværende rådgivningssystem tross alt tør være å foretrekke, pavelige innvendinger til tross.

Det hører med at erkebiskop Dyba, som avholdt seg fra å stemme ved bispekonferansens veivalg i kjølvannet av pavens juni-brev, i et intervju nå i august går sterkt ut mot sine bispekolleger: Deres løsningsforslag er "åpenbart hykleri" og dekker over "faren for en svulst i kirkelegemet, som tærer på dens troverdighet," sier Dyba. En østerriksk biskop, Andreas Laun av Salzburg, har også kommet med et skarpt skudd fra sidelinjen: Han anklager sine tyske kolleger for "ulydighet overfor paven." Paven har ikke bedt om "kamouflage", sier Laun: Det må gjøres "juridisk bindende" at katolske rådgivningsbekreftelser ikke kan benyttes til straffri abort. Han mener de tyske biskopene begår en alvorlig feil og sammeligner deres beslutning med de østerrikske biskopers oppslutning om Hitlers "Anschluss" i 1938. Den tyske bispekonferanse har, klokkelig, ikke latt seg opphisse av erkebiskop Dybas anklager, og den har også tatt det østerrikske utspill med fatning.

Den tyske regjering på sin side beklager bispekonferansens beslutning, som den mener, indirekte, vil svekke rådgivningstilbudet fordi færre kvinner, særlig av dem som er i tvil, nå vil søke katolsk abortrådgivning.

FRANKRIKE:

blir det åpen og ærlig abortdebatt?

Frankrikes minister for solidaritet og sivilisering, Martine Aubry, uttalte nylig at regjeringen ønsker å se nåværende abortlov "bedre anvendt" og "om nødvendig, modifisert". Hun ønsker "en full og åpen offentlig debatt", som bør strekke seg over et helt år.

Også landets katolske biskoper ønsker debatt om fransk abortlovgivning og -praksis, men pressetalsmann, pater Stanislas Lalanne, undres om det virkelig blir en "ekte debatt" der man også tar for seg de underliggende og "egentlige" spørsmålene. "Vil man f.eks. ta opp det som åpent kalles 'retten' til abort, eller har man på forhånd utformet premissene for debatten på en måte som gjør at denslags spørsmål gjem-

mes unna?" spør Lalanne. Og tilføyer: "Mange mennesker anser nemlig det som loven tillater for også å være moralsk forsvarlig."

Pater Lalanne påtaler også et forslag om å fjerne foreldres ansvar når det gjelder ikke-myndige barn som får utført abort; slikt bidrar til å underminere familielivet, sier Lalanne, ifølge den engelske ukeavisen *Catholic Herald*.

Bjørn Bratbak: Korsfarerne fra Norden

7

På samme måte som det i våre dager står strid om Jerusalem, har byen gjennom årtusener vært et stridens tema. Etter Kristi korsfestelse fortsatte Jerusalem som en del av det romerske riket, senere under den østromerske keiseren i Konstantinopel. Byen ble erobret av perserne i 614 e. Kr. og av araberne i 637 e. Kr. Jerusalem har en sentral plass innenfor de kristnes og jødernes gudstro og er også en hellig by for muslimene. Jødene har siden det babylonske fangenskap hver eneste dag bedt bønne: «Om jeg glemmer deg, O mitt Jerusalem, så la da min høyre hånd visne bort», og det var fra Jerusalem at profeten Muhammed i året 632 e. Kr. for opp til Himmelen. De seldsjukkiske tyrkerne skaffet seg herredømme over byen i 1077 e. Kr. På initiativ fra keiser Alexios I Komnenos i Konstantinopel og pave Urban II ble det første korstog sendt av gårde våren 1096. Midtsommers 1099 ble så Jerusalem inntatt av de kristne korstogsfarerne etter et voldsomt blodbad. Den 2. oktober 1187 ble Jerusalem igjen inntatt av de vantros muslimer, denne gang under ledelse av 49 år gamle Saladin, sultan over Egypt og hersker over Levanten, født i en kurdisk familie i Takrit, i våre dagers Irak.

Julehelgen 1187 oppholdt den danske kong Knut Valdemarsson (1182-1202) seg i Odense sammen med flere av Danmarks fremste menn. Her ble julen feiret på tradisjonelt vis med kirkegang, god mat og drikke, men kongen og hans menn måtte også beskjefte seg med alle de politiske vanskeligheter som tårnet seg opp i kongeriket. Mens rikets fremste menn således drev med alvorlige rådslagninger om de nære ting, kom helt uventet en delegasjon fra pavens hoff til kongsgården. Den hadde med seg et brev fra selveste paven. Brevet ble opplest for kongen og mennene hans. Det inneholdt et så sørgelig budskap at såvel kongen som alle som satt i hallen med ham, gav seg til å gråte og stønne slik at de ikke kunne få frem et eneste ord, og de ble helt nedbrutt i sorg.

Bjørn Bratbak - er født i Nesna i 1937; utdannet offiser i hæren, arbeider nå som avdelingsdirektør ved Oljedirektoratet, Stavanger.

Hva slags budskap var det så disse sendemennene, som var like prektig kledd som deres budskap var sørgelig, hadde med seg til Norden?

Brevet var fra pave Gregor VIII, «Guds tjeneres tjener», og stilet til alle jordens riker og konger og rikenes fyrster, samt deres undersåtter. Brevet var datert 29. oktober 1187, så den pavelige delegasjonen må ha hastet på sin reise fra pavehoffet til Odense.

Paven sendte sin hilsen og sin apostoliske velsignelse, men gikk så rett på sak og fortalte at Jerusalem var falt i muslimes hender, og nå oppfordret han hele kristenheten til korstogsferd for å gjenerobre den hellige byen med Kristi grav. Pavens detaljerte beskrivelse av de vantros fremferd står ikke noe tilbake for vår tids utmaling av vold og grusomheter. I Jerusalem hadde de ugudelige tyrkerne fjernet de hellige altrene for å bygge sine kjøkken - for de hadde rikelige med menneskekjøtt å koke, skrev paven. I ubendig grusomhet hadde tyrkerne slaktet så mange kristne at det ikke lenger fantes noen til

Illustrasjonene til denne artikkelen er hentet fra den britiske benediktinermunken Mathæus Parisiensis' manuskript *Chronica Majorica* fra 1250. Med stor velvilje fra bibliotekaren ved Parker Library, Corpus Christi College, Cambridge, har St. Olav fått tillatelse til å bruke illustrasjonene fra boken *The Illustrated Chronicles of Matthew Paris*.

I 1217 inntrodde den rundt sytten år gamle Mathæus i St. Albans-klosteret, utenfor London, som krønikeskriver. Mathæus besøkte Norge i 1248 for å rydde opp i forholdene ved benediktinerklosteret på Munkholmen ved Trondheim.

å begrave dem som hadde utgytt sitt blod ved Jerusalem.

Var det underlig at kong Knut og mennene hans brast i gråt og ble mållose?

Det var bror av erkebiskop Absalon, den rike og kloke Esbern, som først gjenvant talens bruk. Han tok ordet, og på ekte politikervis innledet han med å smigre paven: Han roste ham for hans fornuft, kunnskap og visdom, og uttalte håp om at en slik guddomelig nåde som var åpenbart for paven, også måtte spre seg utover i kristenheten. Dette burde være danskens svar til sendelaget, la han til.

Myntet på sine egne landsmenn, ville han at de skulle oppmuntre hverandre og vende seg bort fra alle laster og alt som var uforenlig med dyd, og heller forsøke å etterligne forfedrene. For fantes det et eneste land hvor ikke de gamle danske vikingenes seire ble omtalt i rosende ordelag, spurte han. I Konstantinopel var det skandinaver som utgjorde keiserens livvakt, og i Lombardia var selv landets navn hentet fra langobardene, det vil si de langskjeggete dansker. Det var den gang de danske krigere hadde så langt skjegg at det kunne sammenlignes med de svære

BELGIA: 30.000 samles i bønnegrupper
I Belgia finnes det rundt 360 "menighets-
fornyende karismatiske bønnegrupper";
gruppene samler omkring 30.000 katolikker
regelmessig til bønn og fornyelse. Slike
karismatiske grupperinger, som finnes
innen flere kristne kirker, legger særlig vekt
på den Hellige Ånds virke og betydningen
av Åndens gaver for den enkelte og for
kirken som helhet.

CHRIST IN DER GEGENWART

USA: "Land of the free" svikter

flyktningene

USA er ikke lenger i første rekke når det
gjelder å beskytte flyktninger. Det sa biskop
Nicholas DiMarzio, formann for de
amerikanske biskopenes Migrasjonskomité,
i en senat-høring nylig. USA bør ta imot
minst 100.000 flyktninger i året, inkludert
500 alenestående mindreårige, sa DiMar-

zio. I de senere år har landet bare sluppet
inn 78.000 flyktninger, blant dem bare 12
alenestående mindreårige.

Det hører med til helhetsbildet at bare én
prosent av verdens rundt 13.5 millioner
flyktninger søker å slå seg ned for godt
utenfor sitt opprinnelige hjemområde.

CATHOLIC HERALD

8

mankene som løvene har. Esbern nevnte også andre land der danskene i gammel tid hadde kjempet, og minnet om at selv romerne i all sin styrke hadde skjelve for de krigerske dansker.

Esbern endte sin tale med å oppfordre til å slutte med innbyrdes kjekl og strid, og heller samle seg om større og mer gavnlige kamper; da kunne kanskje også en ærefull seier over tyrannene oppnås.

Med dette ble rådsmøtet hevet. Deltakerne gjemte ordene i pavens brev og Esberns tale i sine sinn. Etter en tid ble det klart at av høvdingene som hadde vært til stede i Odense denne julehelgen, hadde Vårherre på en spesiell måte rørt ved hjertene til femten av dem. Disse femten kom sammen og ble enige om at de ville fare på korsferd for å delta i befrielsen av Det hellige land. Med begeistring gikk de i gang med planlegging og forberedelser til en slik korsferd. De avla ed seg imellom om å holde sammen, de begynte å bygge skip, og de sørget for at korstogsplanene ble spredd ved preknene i kirkene, slik at et tilstrekkelig antall krigere kunne bli fristet til å melde seg.

Men det var én som ikke rolig kunne avfinne seg med de danske korfarernes planer, og det var Djevelen selv. «*Han hadde ikke etter sitt fall mistet det medfødte skarpsinn i sin fordervede natur, og han så nok - etter hva jeg kan skjønne - hva det ville føre til om danskene klarte å sette i verk planene sine*», beretter krønikeforfatteren, en norsk augustiner munk fra Tønsberg.

Og Djevelen hadde hell med seg, for én etter én falt de edsvorne fra, til det til slutt bare var fem av de opprinnelige stormennene tilbake.

Etter lang tids forberedelse kunne korsfarerstyrken sommeren 1191 gjøre seg klar til å ta avskjed med hustruer, barn, slekt og venner. Så snart vinden syntes laglig, heiste de seilene og over-

gav ferden i Guds hånd, mens de i hen-
givenhet og kjærlighet sang høyt mot
den åpne himmelen. Vinden førte dem
nå mot norskekysten hvor de nådde
land i nærheten av Konghelle. Her kom
den norske høvdingen Ulf av Lauvnes
dem i møte med 200 mann som også
ville være med på korstogsferden. Ulf
tok vennlig imot danskene, og allerede
neste dag ble han akseptert som den
samlede styrkens leder. De seilte så
videre og kom til Tønsberg, som den
gang var en av Norges viktigste byer.

Fra Tønsberg seilte de videre vest-
over, men nå oppstod den første uenig-
het. Noen ville benytte den gode vinden
og straks seile rett over Nordsjøen,
mens Ulf helst ville legge turen om
Bergen slik at de kunne få flere nord-
menn med seg derfra, og også si farvel
til den norske kong Sverre (1177-1202)
som var ventendes dit til byen.

Det ble til at Ulfs vilje seiret, og hele
styrken satte kursen nordover mot
Bergen. Der fikk de ved ankomsten
høvelig bryggeplass for hele flåten.
Skipene ble fortøyd mens de nysgjerrige
bergenserne så på med store øyne.
Bergen var på den tiden en av Nord-
Europas travleste handelsbyer med
forbindelser til mange land. Der fantes
det mengder av vin, honning, hvete,
gode klær, sølv og andre salgsvarer.
Dette førte med seg fyll og alkoholmis-
bruk. Menneskenaturen var tydeligvis
ikke stort annerledes den gang enn nå,
og selv korsfarerne med et så edelt for-
mål, skeiet ut. Vi lar nå kronikøren,
augustinermunken fra Tønsberg berette
om dette:

«*...Men en og samme lastefulle skikk
har sneket seg inn i alle byer i dette
land, nemlig drukkenskapen, som
skaper ufred og til og med driver sakt-
modige mennesker til råskap og vold.
Disse ugjerningene regnes til og med
for spøk og moro der på stedet. Bor-
gerne selv så vel som fremmede skyller
drikkevarer ned uten måtehold. Når de*

*så blir opphisset av vinen, griper de til
våpen og går morderisk løs på hveran-
dre. De tar seg ikke en gang i vare så
de holder sine skjendige hender fra å
utgyte uskyldige menneskers blod, og
derfor vil du finne flere fordømmelige
gjerninger her enn noe annet sted på
jorden. Ikke en gang om du går til
hedenske folk, vil du kunne finne mak-
en. Noen av danskene lot seg lokke med
i disse utskeielsene, og da de utpå nat-
ten hadde mistet sans og samling i
drikkelagene, tok dansker og nordmenn
til å slåss så nesten hele byen grep til
våpen. Men selv om vi alle har samme
opphav, har ikke alle i samme mål fått
del i nådegavene, og hvis ikke aktede
menn fra begge parter var kommet til
og med sin klokskap hadde gjort ende
på slagsmålet, ville rusen og raseriet
ført til mannefall i byen. Morgenen
etter ble de mest forstandige menn kalt
sammen for å dømme i striden som var
oppstått mellom borgerne og gjestene.
Etter å ha overveiet saken kom de til at
danskene hadde begått de verste
ugjerningene, for de ble kjent skyldige i
å ha lagt hånd på en kvinne av høy
stand, og det på en måte som var meget
uhøvisk; derfor førte rettsoppgjøret til
bøter for danskene...»*

En av de danske høvdingene i kors-
farerstyrken het Sven Torkillsson. Han
var bekymret for hvorledes møtet mel-
lom ham og kong Sverre skulle komme
til å arte seg. Mens Norge for noen år
siden hadde vært herjet av borgerkrig,
og kong Sverre med sine birkebeinere
hadde måttet kjempe hårdt for å oppnå
herredømme i landet, var det mange
stormenn som hadde stått ham i mot.
En av disse var den rike og ættstore
Simon Kåresson. Etter at kong Sverres
hovedmotstander, kong Magnus Er-
lingsson, var drept ved Fimreite i 1184,
hadde Simon forsøkt å holde frem med
motstanden mot kong Sverre. For dette
hadde kongen forvist ham fra landet, og
Simon hadde dratt til Danmark. Her ble

INDIA: advarer mot evt. pavebesøk
Hinduiske nasjonalister har kommet med advarsler i kjølvannet av den indiske regjeringens ja til et evt. pavebesøk i India. En hinduleder, Vishnu Hari Dalmia, sier paven bør fordømme konversjoner til katolisismen før et evt. besøk i landet.

Den apostoliske nuntius kaller rapporter om et evt. pavebesøk for "rykter", men

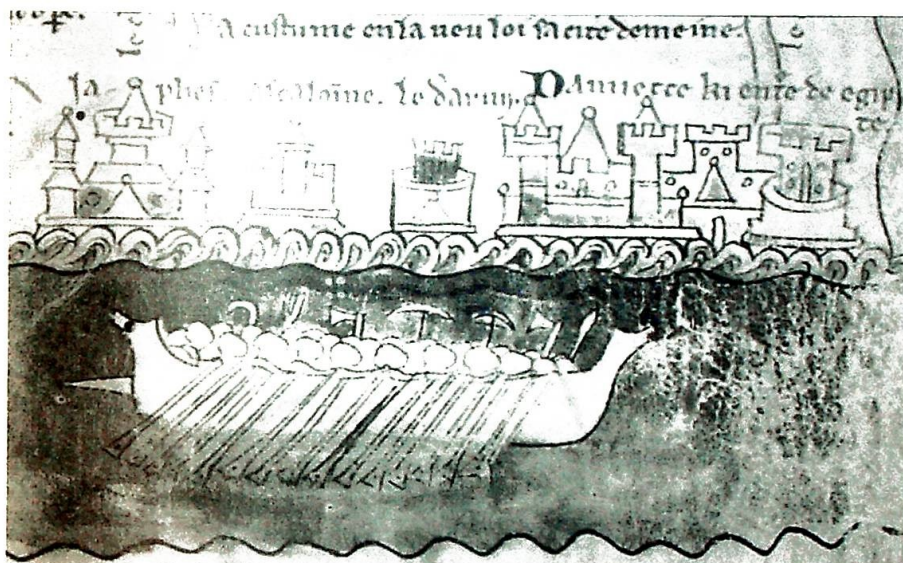
kilder i Vatikanet innrømmer at man vurderer forskjellige lokaliteter for en pavemesse i Dehli. India er et av de stedene som er valgt ut for presentasjonen av det pavelige "post-synodale" dokument som vil inneholde de endelige - og pavelig godkjente - anbefalinger fra den ekstraordinære synoden for Asia i 1998.

CATHOLIC HERALD

Om forbud og påbud

Homofili er et viktig tema, sier studentprest Sunniva Gylver, men det er så trist at det er det kirken forbindes med. Og at det er så forferdelig vanskelig for oss å leve med uenighet. Bibelen sier faktisk mye mer om påbudt kjærlighet enn forbudt kjærlighet.

PROGRAMBLADET

Korsfarere utenfor byen Damietta i Egypt.

han tatt i mot av den ansette høvdingen Sven Torkillsson. Disse to hadde så samarbeidet i sine bestrebelse med å fortsette striden mot kong Sverre. Ettersom det ikke fantes noen arveberettiget til den norske tronen som de kunne sette i spissen for sitt foretak, utvalgte de den unge gutten til en dansk dreier og foregav at han var sønnen til den tidligere kong Magnus. Med dette falske kongsemne og innleide krigsmenn hadde Simon og Sven dratt til Norge for å fortsette kampen mot kongen. Her møtte de imidlertid motstand, og såvel Simon som det falske kongsemnet - dreiersønnen - ble drept, mens Sven kom seg tilbake til Danmark. Dette skjedde i året 1190.

Sven Torkillsson hadde således all mulig grunn til å frykte møtet med kong Sverre. Hadde ikke han konspirert med en av kongens argeste motstandere i forsøket på å fjerne kongen fra tronen?

Sven drøftet nå med Ulf og de andre høvdingene om hvorledes han best

skulle gå frem for å vinne tilgivelse hos kongen, som han hadde krenket så grovt. Og den gang som nå, kom de til at det var best at «noen snakket med noen». Ulf og andre av høvdingene dro derfor til kongsgården, og etter en tids «lobbyvirksomhet» der, kunne de vende tilbake til korsfarerleiren med melding om at kong Sverre var villig til å møte Sven. Dagen etter tok kongen imot Sven med et kyss og sa:

«Jeg undrer meg, min gode mann, over hvorfor du har nærret et slikt ugrunnet hat mot meg, som aldri i ord eller gjerning har krenket deg eller noen av dine, at du hadde planer om å styrte både meg og riket mitt. Jeg tviler ikke på at du vil vedgå at du er skyldig i alle deres død som falt som dine eller Simons tilhengere. Men fordi Guds uforlignelige godhet, som ikke kan skilles fra hans barmhjertighet, har vekket deg uverdige til anger over denne forbrytelsen, vil også jeg tilgi deg, for du har krenket Herren mer enn du har krenket meg ...»

Etter dette samtalte kongen lenge med Sven og de andre høvdingene i korsfarerhæren. Kongen gav råd om at de måtte bevare enigheten seg imellom, vise overbærenhet og holde fast ved målet sitt: å nå Det hellige land og befri Kristi grav fra hedningene. Han foreslo at korsfarerne burde legge veien om Orknøyene. Der burde de overvintre, ettersom det nå var blitt sent på høsten. Dette rådet fikk ikke bifall hos korsfarerhøvdingene, noe som skulle vise seg å bli skjebnesvangert for dem. Før kong Sverre sa farvel, gav han dem rikelig med gaver, likeså fredskysset, og det syntes nesten som om han viste større vennlighet mot Sven enn mot noen av de andre.

Danskene innen korsfarerstyrken var nå utålmodige, og de la avgårde til øya Stolmen ved utløpet til Hardangerfjorden. Her ville de vente på den øverste lederen, Ulf fra Lauvnes, som skulle komme etter med sin del av styrken så snart han hadde fått fullført sine drøftelser med kong Sverre og avsluttet de andre gjøremålene han måtte bringe i orden før han dro. Men snart oppstod det igjen uenighet i korsfarerleiren på Stolmen. De mest ivrige ville benytte seg av den gode vinden og sette seil over Nordsjøen uten å vente på sin norske overhøvding. Sven kom nå i en vanskelig stilling. Han hadde bundet seg med ed til sine danske medhøvdinge, men også til Ulf og de norske korsfarerne. Styrken ble dermed splittet, storparten av danskene la avgårde over Nordsjøen, mens Sven og mennene hans valgte å vente på Ulf.

Etter en tid kom Ulf til Stolmen, og krøniken forteller både om Svens glede over å se vennen, og om den diskusjonen de to hadde om hvorvidt de straks skulle legge ut på ferden eller ikke. Sven følte seg fortsatt i et dilemma, han ville være lojal mot såvel sine danske landsmenn som sin norske venn og valgte overhøvding.

Troen styrkes i krise

"Gudsoppfatningen og gudstroen blir styrket i kriser, mens det samtidig stilles store spørsmål ved meningen med det som hender," sier psykiater Øivind Solberg i et intervju med Indremisjonsbladet "For Fatig og Rik". Forøvrig mener Solberg at mennesker i krise glorifiserer både troen på Gud, hjemmet og familien. "Det er veldig mange fler som ber når det er krise selv om

de ikke har noe forhold til religion," sier Solberg. "Gud blir mer virkelighet i slike situasjoner. Det å ha en gudstro blir en styrke. For å takle krisen, er det viktig hva du har med deg i 'bagasje' hjemmefra. Men også personlighetsegenskapene dine og gudstroen eller et annet ideologisk ståsted spiller inn på hvordan du takler situasjonen. En religiøs tro er for mange et ankerpunkt, mens andre tror på for eksempel den

kommunistiske ideologien. Men en gudstro er sterkere i krise enn hva en ideologi er, fordi du har noe utenfor deg selv å stole på," sier Solberg.

Bønn er sentralt i Solbergs kristenliv. Han sier at bønn er å vende seg til Gud, det er ikke vesentlig hva vi ber om. "I Salmene står det at Gud kjenner alle dine sukk. Det er altså nok å henvende seg til Gud, han vet hva vi har på hjertet," sier Øivind Solberg.

10

Ulf, som var den mest erfarne sjømannen av dem, minnet om at det ikke sto i menneskelig makt å ta opp kampen med vind og vær, for bare Guds makt stiller sjø og vind så en kan gå tørrskodd over. Ulf minnet om det gamle norske ordtaket: «Den som venter får medbør, men motvind han som har bråhast».

Resultatet av diskusjonen ble at Sven med sine menn og ett eneste skip løsnet trossene og la avgårde, mens Ulf ville vente enda en stund, til været ble mere laglig. Krøniken beretter at Ulf, som den erfarne sjømann han var, kunne utnytte sjøen og vinden bedre enn danskene. Han holdt en støvere kurs, og uten å slutte seg til danskene som hadde lagt ut i forveien, nådde han frem til den kysten han hadde satt kursen mot. Munken som nedtegnert krøniken om denne ferden, spør om ikke dette forteller hvor meget menneskelig iverdighet og skarpsinn kan utrette når bare Guds nåde arbeider med? Trolig nådde Ulf til Det hellige land, og like trolig er det at han ikke vendte tilbake til Norge. Han forsvinner i alle fall med dette ut av denne krøniken og er heller ikke omtalt i andre historiske annaler.

Sven, som nå hadde forlatt såvel storparten av den danske styrken og også sine norske venner, var nå alene ute på det åpne havet med sine menn. Krønikerforfatteren skriver at en slik ferd over havet med kun ett eneste skip var mer dumdristig enn egentlig klokt, og det gikk da heller ikke lang tid før uværet slo til. Sjøen gikk så høy under vindkastene at bølgene som kom mot dem av og til skygget for solen, og vannmassene så ut som himmelhøye fjelltopper. Under denne natts seilas nådde Svens skip igjen de andre danske skipene som hadde lagt ut i forveien, men gledet over at styrken igjen var samlet, skulle snart bli overdøyyet av sorgen over tapene i en ny og kraftig storm. Stormen raste så voldsomt at de

Muslimene frigir kristne fanger.

fleste mistet ethvert håp om å komme levende fra det. Hele natten igjennom kjempet de mot uværet og mot døden, og munken som forteller, mener at de denne natten sonet for alt de måtte ha syndet mot Guds ord i sitt skrøpelige jordiske liv.

Flere av de danske skipene gikk denne natten under, også skipet til Sven. Av hans mannskap var det bare 35 som reddet livet ved at de kom seg opp på en flåte og nådde land i Frisland. Den overlevende del av korsfarerstyrken tok inn til Stavaren på østsiden av Zuidersjøen i Holland, og her ble det holdt rådslagning. Mange ønsket å seile videre, men storparten hadde fått nok av sjø og seilas og ville fortsette reisen over land. Dette ble da også resultatet ettersom man valgte den demokratiske løsning at flertallets ønske skulle gjelde for hele styrken.

Skipene og alt løsøret om bord ble besluttet solgt. Styrken fortsatte videre langs Rhinen til Köln, herfra tok de den vanlige veien over land til Venezia.

Selv om ikke krønikerforfatteren noen gang hadde vært i Venezia, gir han likevel en god skildring av korsfarenes møte med byen og oppholdet der:

«...Om denne byen fortelles det utrolige ting. Den er bygget ute i sjøen og er meget folkerik. Dessuten har den så stor krigsflåte at ryet om dens makt vekker frykt hos folkene på den andre siden av havet, ja, hos folk like ned til Aleksandria; og ikke mindre er den ærefrykt byen nyter i Grekenland (dvs det bysantiske keiserdømme). Overalt er den en skrekk og fare for folkene, så den kan inndrive de skatter den vil; og når den har underlagt seg provinser, tvinger den uten lov og rett folket til å yte tjenester de ikke rettmessig skylder. I denne byen hvilte våre menn ut en tid slik at de med nye krefter kunne legge ut på den ferden som sto igjen. For alle færende folk har det felles at de alltid higer fremover og ikke faller til ro før de har nådd målet for ferden.

Etter at de hadde samlet mat og utstyr, gikk de om bord for å seile over

SIERRA LEONE:

“Krigen har ødelagt alt!”

Kirkelige institusjoner og infrastrukturen i bispedømmet Makeni i Sierra Leone ble “fullstendig ødelagt” under opprørernes okkupasjon, det sier biskop George Biguzzi etter en rundreise i sitt bispedømme. “Tre firedeler av de medisinske institusjonene og utdanningsinstitusjonene i Makeni var bygget opp av bispedømmet,” sier biskopen.

“Og bispedømmet er den eneste institusjonen innbyggerne nå vender seg til når det gjelder rehabilitering i området.”

Biskop Biguzzi ledet felles bønn for de britiske og nigerianske soldatene kort før de ble kidnappet av opprørere som er i opposisjon til fredsavtalen som ble undertegnet i Lomo den 7. juli. Biskopen selv ble også tatt til fange, men ble satt fri etter kort tid.

Ifølge den engelske katolske hjelpeorganisasjonen Cafod er Sierra Leone på randen av humanitær katastrofe. Skal man ha håp om å unngå krisen, må fredsavtalen settes ut i livet straks - og det innebærer bl.a. demobilisering og avvæpning, sier en talsmann for Cafod. 20.000 mennesker i Makeni står i fare for å sulte ihjel hvis de ikke får rask hjelp.

CATHOLIC

Middelhavet. Men ikke er jeg i stand til å skildre i ord hva de gjennomgikk av strev og elendighet før de nådde den havnen de lengtet etter: gudløshet blant mennesket, kamp med sjørøvere, for ikke å snakke om farer fra vinterstormene eller plager som en sult og tørst de aldri før hadde kjent og uventet kulde. Bare deres egne gledesstårer kan fortelle hvor lykkelige de var da de hadde Det hellige lands jord under føttene, og nå ville de ikke vente et øyeblikk med å få sine gledesbringende ønsker oppfylt ved å besøke de etterlengtede hellige steder. Siden hedningene hadde sluttet fred med de kristne, kunne enhver nå gå hvor han ville, og mennene våre dro videre i trygghet...»

Freden som var sluttet mellom de kristne og muhammedanerne, hadde den engelske kong Rikard Løvehjerte sørget for. Kong Rikard, som i 1189 var kommet til Det hellige land i spissen for sin korsfarerhær, sendte i oktober 1191 en budbringer over til den muslimske hæren, som ikke stod langt borte. Der var det selveste sultan Saladin's bror, al-Malik al-Adil, som forrettet vaktjeneste nettopp da, og det ble derfor han som mottok de kristnes tilbud om forhandlinger. Al-Adil sendte sin unge og dyktige sekretær over til den engelske kongens leir. Derfra vendte sekretæren tilbake med hilsen fra kong Rikard, som uttalte at løfter han kom til å gi til sin bror og venn, idet han med det mente al-Adil, de ville han ikke bryte.

Til sultan Saladin sendte kong Rikard et brev med følgende innhold, slik dette ble nedskrevet av den samtidige historiker Bahā Ad-Din, ansatt i sultan Saladin's tjeneste:

«...Jeg hilser Dem og sier Dem at muslimene og de kristne blør seg til døde, at landet blir ytterligere ruinert, og at både gods og liv blir ofret på begge sider. Tiden er nå kommet for å stanse alt dette. Stridsspørsmålene er

Jerusalem, Korset og landet. Jerusalem er for oss et sted for tilbedelse, og byen kan vi ikke gi avkall på, selv om bare en av oss skulle stå igjen. Landet herfra til Jordan må bli overlatt til oss. Korset, som for dere kun er et stykke treverk uten verdi, er for oss av enorm betydning. Dersom Sultanen vil verdige seg til å gi dette tilbake til oss, vil vi kunne lage en fred og avstå fra denne endeløse striden...»

Sultan Saladin studerte det kristne budskapet nøye, konfererte med sine rådgivere, og lot budbringeren ta med seg sitt svar til kong Rikard:

«...Jerusalem er like mye vår som den er deres. Byen er til og med mer hellig for oss enn den er for dere, for det var fra dette stedet vår Profet fullførte sin nattlige reise og stedet hvor vårt samfunn vil samle seg på Dommens dag. Tro nå ikke at vi skal gi avkall på, eller vingle hva dette angår. Landet var opprinnelig vårt, mens dere for ikke lenge siden overtok det, bare på grunn av svakheten til muslimene som bodde her. Gud vil ikke tillate dere å mure en eneste sten så lenge krigen varer. Hva Korset angår, så er dette et trumfkort i våre hender, og det kan ikke bli tilbakelevert uten i bytte mot noe av virkelig verdi for utbredelsen av Islam...»

I utgangspunktet stod således de to partene steilt mot hverandre, men på begge sidene var det oppstått krigstretthet, og ønsket om å få slutt på krigen ble sterkere. Bare tre dager etter Saladin's brev var sendt til kong Rikard, hadde muslimene klart et konkret fredsforslag. Dette gikk ut på at sultan Saladin's bror, al-Malik al-Adil, skulle inngå ekteskap med kong Rikard's søster Johanna. Hun hadde tidligere vært gift med kong William II av Sicilia, som nylig var avgått ved døden. På sin ferd mot Det hellige land hadde kong Rikard vært innom Sicilia og hadde nå brakt sin søster med seg til

Palestina. Muslimenes forslag var at Johanna og al-Malik al-Adil skulle bosette seg i Jerusalem. Fra kong Rikard skulle ekteparet få overdratt alt land i Palestina som var på de kristnes hender, mens sultan Saladin skulle overdra al-Malik al-Adil det land i Palestina som sultanen disponerte. Sultanen skulle også gi al-Adil tittelen konge over Palestina. Det hellige og sanne Korset skulle Saladin overlevere til de kristne. Byer og festninger som tilhørte tempelridderne, skulle forbli i deres eie, mens kristne og muslimske krigsfanger skulle settes fri. Kongen av England skulle forlate Palestina og begi seg hjemover sjøveien. Slik skulle striden løses, var det muslimske forslaget.

Helt seriøst var dette neppe ment. Den muslimske krønikeskriveren Baha Ad-Din forteller at da sultanens rådgivere la dette utspekulerte forslaget frem for Saladin, hadde denne straks godtatt det, vel vitende at det aldri ville bli godtatt av kong Rikard. Ukene gikk, og i november 1191 mottok sultan Saladin kong Rikard's ambassadør som medbrakte følgende budskap:

«...Kongen sier: Ditt vennskap og din beundring er kjær for meg. Jeg har allerede underrettet deg om at jeg vil gi disse områder i Palestina til din bror, og jeg ønsker at du skal dømme mellom ham og meg ved delingen av landet. Men det er helt nødvendig at vi får fotfeste i Jerusalem. Jeg ber deg foreta en deling som ikke vil påføre deg muslimenes vrede, men heller ikke de kristnes vrede over meg...»

Helt frem til høsten 1192 foregikk det nå stadige forhandlingsutspill og skjærmysler mellom de to stridende partene. På begge sidene økte krigstrettheten. Og den 7. september 1192 kunne avtalen mellom Rikard og muslimene undertegnes, og med den ble Jerusalem åpnet for de kristne pilegrimer som ville besøke dette mest hellige sted innen hele kristenheten. Så opptatt

Advarer mot karrierebiskoper

Kardinal Gantin, tidligere prefekt for den romerske kongregasjon som bistår paven ved bispeutnevnelser, advarte nylig om en "foruroligende" trend: ambisiøse biskoper på bekostning av sine biskoppelige plikter. Til dels ganske "utilslørte" henvendelser om forfremmelse kan komme fra biskoper med bare to-tre års tjeneste i det de ser som

mindre viktige bispedømmer, sa Gantin i et intervju med den italienske avisen "30 Giorni".

Gantin, som nå leder kardinalskollegiet, beklager utviklingen og antyder at man bør gjeninnføre visse disiplinerende bestemmelser i kirkeretten for å få en slutt på karrierejaget. Hans uttalelser kom etter at en annen kardinal, Vincenzo Faglio, i Vatikanets avis *L'Osservatore Romano* hadde kritisert slik karrierebefordrende forflyt-

ninger. Av de 263 medlemmene i den italienske bispekonferanse er 133 nå i sitt annet bispedømme, mens 28 er i sitt tredje eller mer. "Flytterekorden blant de italienske biskopene," noterer *Catholic Herald*, "innehas av biskop Salvatore De Giorgi, som nå er i Palermo etter seks flyttinger. På annenplass er erkebiskopene Potenza i Basilicata og Trani i Apulia; begge har fem forflyttinger bak seg."

12

hadde kong Rikard vært på å få avtalen i havn at han til og med var villig til å gi sin egen søster Johanna som brud til broren til muslimenes hersker, den mektige Saladin. Fredsavtalen, eller rettere sagt avtalen om en treårig våpenstillstand, åpnet for at små grupper av korsfarere skulle få lov til å besøke den hellige grav i Jerusalem.

Kong Rikard hadde vært en av lederne for det såkalte tredje korstog. Det var på hjemreisen fra denne ferden at han ble fanget av hertug Leopold av Østerrike. Hertugen måtte riktignok straks overlate den dyrebare fangen til den tyske keiseren, som så i sin tur forlangte en enorm sum i løsepenger av britene for at de skulle få sin avholdte konge fri.

De danske korsfarerne nådde frem til Det hellige land og kunne der uhindret ta seg frem til Jerusalem, som på nytt var kommet i hendene på hedninger og avgudsdyrkere. Og igjen beretter krøniken om hvorledes korsfarerne brøt ut i gråt og sukk over byens skjebne.

Etter at danskene hadde bedt ved de hellige steder, tok de alle fatt på tilbaketuren. Noen la veien om Rom, mens andre heller dro over Konstantinopel, hvor de ønsket å besøke de

mange helgenskrinene som fantes der. Her ble de vel mottatt av keiseren, som både gav dem gaver og holdt gjestebud for dem. Han forsøkte også å overtale dem til å slå seg ned hos ham. Keiserens spesielle livvakt, væringekorpset, bestod for det meste av skandinaver bevæpnet med den fryktede nordiske stridsøksen. Nå ville keiseren benytte denne anledningen til å få de danske korsfarerne til å verve seg til garden hans. At keiseren på den tiden følte behov for å styrke sin egen livvakt, fremgår av et brev han i 1195 sendte til kong Sverre i Norge. Her bad han kongen sende ham 1200 norske øksekrigere til keiser garden.

Danskene lot seg imidlertid ikke overtale til å bli igjen, og heller ikke kong Sverre synes å ha hjulpet keiseren med forsterkninger. Keiserne i det østromerske riket satt i årene som fulgte temmelig løst på sin trone, og deres regjeringstid var ofte korte. I 1203 gikk til og med de kristne korsfarerne til angrep på keiserbyen. Angrepet ble ledet av den gamle og nesten blinde dogen fra Venezia, Dandolo. I juli 1203 kunne han med sine venezianske galeier bemektige seg 24 av Konstantinopels forsvarstårn mot sjøsiden, uten

at byen falt i denne omgang. Året etter falt imidlertid keiserbyen i korsfarernes hender, keiseren ble fordrevet, og et nytt keiserdømme ble etablert, det såkalte latinske keiserdømme. Men i god tid før dette hadde nok de danske korsfarerne nådd trygt til sine hjemsteder. Også hjemturen foretrakk de å legge over land, denne gang gjennom Ungarn og Sachsen.

Vel hjemme ble deres mange historier om hendelsene på korstoget fortalt og gjenfortalt i gildehallene på storgårdene og ved årene i de små stuer årevis fremover i tiden. Augustinermunken som vi ikke vet navnet på, han kaller seg av beskjedenhet bare «kannikbror X», skrev ned beretningene om korsferden. Han skrev på latin, som var det språk lærde menn benyttet seg av på den tiden. Beretningen kalte han «Profectio Danorum in Hierosolyman». Manuskriptet forsvant og ble i århundrenes løp glemt, men en avskrift ble rundt 1620 gjenfunnet i Lübeck. Og slik er det at vi har kunnet få del i noen av opplevelsene til nordmenn og dansker som ville være med på det som ute i Europa ble kalt Det tredje korstog (1189-93).

Det ligger mer enn 800 år mellom nordmennenes og danskernes bidrag til å løse en av middelalderens konflikter om Jerusalem og våre dagers norske «Oslo-avtale», norske meglingsforsøk og norske FN-styrker i Det hellige land. Lite synes å ha forandret seg. Dyder som omsorg, kjærlighet og toleranse må, den gang som nå, konkurrere med grådighet, egenrådighet, mistro, forfengeligheit og hat. Sigrid Undsets karakteristikk av mennesket har fortsatt sin gyldighet:

«... Ti sed og skikk forandres meget, alt som tidene lider, og menneskenes tro forandres og de tenker anderledes om mange ting. Men menneskenes hjerter forandres aldeles intet i alle dager...»

En vantro sultan er vunnet for kristendommen og blir døpt.

Historien om kvalitativ inndeling av Guds folk

Ordet "leg" kommer fra det greske *laikos*, første kjente skriftlige belegg for ordet er fra ca. 96 e. Kr., og allerede da brukes det "på en nedvurderende måte", skriver Tina Dykesteen Nilsen i denne artikkelen. Hun er teologistudent ved Milltown Institute i Dublin (en såkalt "pavelig høyskole") og har norsk base i St. Svithun menighet i Stavanger. Hun konstaterer at inndelingen i legfolk og kleresi, fra *kletos*, som betyr valgt/utvalgt, "meget raskt fikk negative konsekvenser for de førstnevnte, både i politikk og i spiritualitet." Men i vår egen tid har "snøballen begynt å rulle, og "den vil neppe stoppe før legfolket står på like fot med kleresiet når det gjelder å ta avgjørelser," mener forfatteren.

Inndelingen skjer

Ordet "leg", som på norsk ofte forbindes med noe ukyndig, kommer fra gresk *laikos*. Dette ordet finnes ikke i Bibelen, derimot brukes det greske ordet *laos*, som betyr "folk". I Det gamle testamentet brukes *laos tou theou* ("Guds folk") som betegnelse på Guds hellige og utvalgte folk i kontrast til de andre folkeslagene. Det nye testamentet bruker den samme betegnelsen om det nye Guds folk, det nye Israel.

Den første kjente bruk av ordet *laikos* finner vi i Første Clemensbrev fra ca. 96 e.Kr.. Clemens av Roma beskriver en menighets konflikt mellom de konservative eldre (*presbyteroi*) og liberale yngre (*laikoi*). De eldre var i en lederposisjon, i motsetning til de yngre *laikoi*. Den første gangen ordet "leg" brukes, betyr det altså de som ikke er ledere; allerede Clemens bruker det på en nedvurderende måte.

Fra hellenistisk jødedom fikk *laikos* også betydningen av det som ikke er konsekrent til tilbedelse av Gud. *Laikos* fikk aldri den rike meningen som *laos* hadde, men betydde ganske enkelt de som ikke var ledere, og de som ikke utøvde noen kultisk funksjon. Dette i motsetning til *kletos* (hvorav "kleresi"), som betyr valgt, eller utvalgt.

Med Ignatius av Antiokia (ca. 110 e.Kr.) utvikles teologien om kleresiet ytterligere, med en klarere inndeling av

diakonat, presteskap og episkopat. Også han bruker *laikos* i en negativ betydning. Med Ignatius kommer også en ny ekklesiologi inn; en *ekklesia* ("forsamling"); ofte oversatt som "kirke" skal ikke komme sammen uten med biskopens tilstedeværelse; ellers er det ikke kirke ("biskop" hos Ignatius tilsvarer omtrent vår tids sogneprest). Kirkens enhet blir også knyttet til å være ett med biskopen, - tidligere ble enhet forstått som enheten mellom menighet og tjeneste.

Allikevel hadde legfolket en del å si. Cyprian av Kartago, 250 e.Kr., ser ut til å skrive om en nærmest demokratisk kirke. Han skriver at en biskops ordinasjon, som skjer ved nabobiskopens håndspåleggelse, krever menighetens samtykke. Hvorvidt Cyprian mener at biskopen trenger menighetens gunst for å forbli biskop, er omdiskutert (jfr. striden mellom donatister og katolikker på 300-tallet).

Inndelingen i legfolk og kleresi fikk meget raskt negative konsekvenser for de førstnevnte, både i politikk og i spiritualitet. Kun kleresiet fikk inneha posisjoner hvor avgjørelser ble tatt, og hierarkiet var et faktum. Kleresiet var også de som formulerte verdensbildet og verdier av åndelig art. Med fremveksten av monastikken (som faktisk begynte med legfolk!) ble idealet å flytte ut i ødemarken for å kjempe med de-

monene man trodde levde der. Den status den åndelige kamp fikk, førte til en nedvurderende holdning til dem som ble igjen i verden og i hverdagen. Videre ble kleresiet med sin kultiske funksjon naturlig nok knyttet til det hellige, med den konsekvens at legfolket ble knyttet til det verdslige.

Pave Gregorius på 1000-tallet uttalte det som allerede var en inngrodd holdning i kirken: Kleresiet består av de sterke, av hyrdene, mens legfolket består av de svake, av dem som er som barn.

Et av Luthers hovedmål var å gjøre slutt på det skarpe skillet mellom legfolk og kleresi. Den katolske kirke svarte med konsilet i Trent midt på 1500-tallet. Av frykt for totalt kaos og anarki slo konsilfedrene fast at kleresiet er absolutt nødvendig for kirkens eksistens.

Første Vatikankonsil (1873) utgjør et høydepunkt i denne kirkeforståelsen. Kirken består av dem som utfører hellige handlinger (aktivt kleresi), og dem som disse handlingene blir gjort mot (passivt legfolk). Kirken er det perfekte samfunn av "ulikeverdige".

Endringer - og tilbakeslag

Omtrent på samme tid begynte det imidlertid å skje en endring i denne oppfatningen. Mange innenfor kirkens hierarki begynte å se på legfolk som en ressurs, ikke minst på grunn av det sosiale og til dels politiske arbeid enkelte leggrupper utførte; man innså at legfolk er som en bro mellom kirken og verden, og kan bidra til misjonering blant f.eks. arbeidskolleger som ellers ville være unærlige. I tillegg ble de teologiske studier mer vitenskapelige; innenfor patristikken gjenoppdaget man hvilken aktiv rolle legfolk spilte i de første århundrer, og innenfor bibelvitenskapene gjenoppdaget man betydningen av *laos tou theou*, det nye Gudsfolket. En "ny" ekklesiologi begynte å

Dommen - et budskap om håp!

Det er gjennom årene blitt bygget opp en angst for dommen gjennom en del kristen forkynnelse, sier teologi-professor Notto Thelle til Frelsesarméens blad *Krigsropet*. Men Bibelens budskap er at dommen faktisk er et håpsbudskap! Fornedrelsen, lidelsen, ondskaper vi ser rundt oss, skal ikke få det siste ord.

Vi tror feil - om innvandring

Nesten halvparten av den norske befolkningen (46%) tror det bor dobbelt så mange innvandrere fra afrikanske og asiatiske land i Norge som det faktisk gjør. De tror det bor over 250.000 her, mens det riktige tallet er 130.000 - iberegnet annen generasjonsinnvandrere.

Dette går frem av en landsdekkende undersøkelse i fjor høst i regi av Statens informasjonstjeneste.

Folks forestillinger om hvor mange innvandrere det er i Norge, og hvor de kommer fra, kan ha betydning for deres innstilling til flyktninge- og innvandrerspørsmål, og til deres politiske holdninger, sier Arne Simensen i Statens informasjonstjeneste.

TJENESTEMANNEN

14

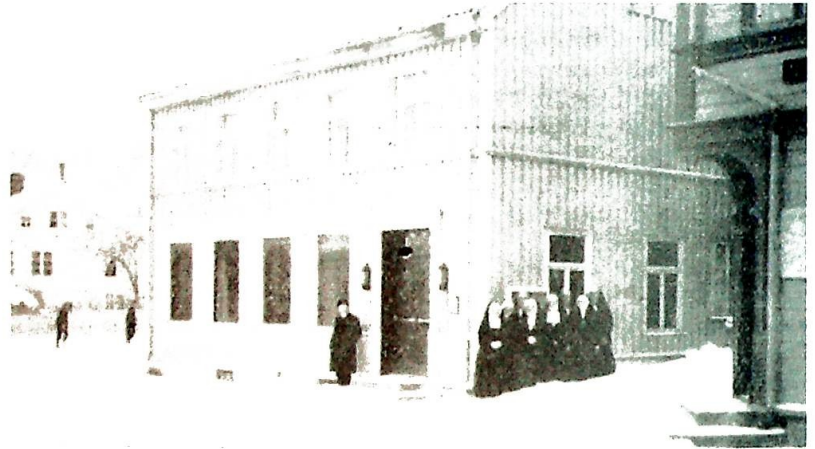
vokse frem, med talsmenn som Newman, Congar og Rahner.

Dette ble tatt opp av Det 2. Vatikaniskonsil 1962-65. Dokumentet om kirken, *Lumen Gentium*, som for en stor del bygger på Congar og hans studier i patristikk og pneumatologi, åpner storlagent med kirken som mysterium før den går over til kirken som Guds folk. Det slås fast at kirken utgjøres av hele Guds folk, legfolk så vel som kleresi.

Lumen Gentium og *Apostolicam Actuositatem* (dekretet om legfolk) og til dels også *Gaudium et Spes* (pastoral-konstitusjonen om kirken i den moderne verden) representerer et stort fremskritt i synet på legfolk: også legfolk er kalt av Gud og har del i kirkens misjon, og er, ved sin dåp, kalt til å være prest (ved å ofre seg selv til Gud hver dag), profet (ved å vitne om Gud ved ord og gjerning) og konge (ved å vinne seier over synden). Legfolk har en unik rolle i misjonsvirksomheten, for det er bare gjennom dem at enkelte mennesker kan nås med kirkens budskap. Likevel er funksjonen om å vitne offentlig forbeholdt kleresiet. Og selv om det innrømmes av legfolk er "eksperter" på den verdslige verden, må kleresiet bedømme hvordan den enkelte legperson bør bruke sine gaver i verden. Selv om alle er likeverdige, er kleresiet i en "primær" stilling i kirken, og legfolk må vise absolutt lydighet overfor hierarkiet. Hierarkiet har "retten" til å undervise, styre og helliggjøre, en tredobbel makt som er gitt det av Gud.

Kirkeretten av 1983 omtaler i bok II, *Guds folk*, de rettigheter og plikter (som ofte er identiske) som innehas av hele Guds folk, av bare legfolk, og av bare geistligheten. Kodeksen, som bygger på Det 2. Vatikaniskonsil, slår fast at det i kirken er noen som er kalt til særlig tjeneste; disse kalles kleresi, "de andre kalles legfolk". Ordensfolk som ikke er ordinert, er teknisk sett legfolk. Enhver har rett, og til tider plikt, til å si sin

Fra «St. Olav» 1924

Sogneprest Breukel og Borromeussøstrene foran St. Sunniva kapel i Molde.

mening til beste for kirken, men bare i respekt for hierarkiet og i full overensstemmelse med offentlig lære. Legfolk som vil opprette katolske grupper, må bl.a. vise "full underkastelse under Læreembedet" og holde fast at "paven er det evige tegn på kirkens enhet".

I 1988 utkom det som ansees for å være kirkens hoveddokument om legfolk, *Christifideles Laici*, skrevet av Johannes Paul II på oppfordring av de biskoper som deltok på en synode om legfolk. Her etterlyser paven en positiv definisjon av legfolk, - jfr. kirkerettens definisjon som "de andre". I storslåtte bilder om vintreetts grener og om arbeiderne i vingården viser paven hvordan vi alle hører sammen. Han skriver også om den positive utvikling med legfolks deltakelse i pastoralråd, menighetsråd, forberedelse av kirkelige dokumenter (hvor legpersonene riktignok er meget nøye valgt ut av hierarkiet) osv. Allikevel er fortsatt kleresiet i en primær stilling, og mens "kleresiet er absolutt nødvendig for at legfolk skal kunne utføre sine tjenester", er det "generelt vanskelig" for kleresiet "fullt ut å oppnå å

følge sine kall" uten legfolkets tilstedeværelse i kirken. Språket som brukes sier også sitt, både i dette dokumentet og i andre; som f.eks. den hierarkiske oppramsingen "pave, biskoper, prester, (diakoner,) ordensfolk og legfolk", og "de hellige prestene".

Et tilbakeslag kom med 1997-instruksen om legfolkets deltakelse i de ordinertes tjeneste, en instruks som er undertegnet av lederne for en rekke kongregasjoner og råd (kardinal Ratzinger er bare en av mange!). Instruksen reverserer mye av det som hadde vært oppnådd; f.eks. er det en rekke handlinger som legfolk tidligere kunne utføre, som nå er forbudt. Ett eksempel er at prekenen skal holdes av en ordinert dersom denne er tilstede. Allikevel er situasjonen kanskje ikke så svart som det ser ut; denne type instruks er bindende kun der hvor bispekonferansen eksplisitt vedtar å følge den. Så langt har, så vidt jeg vet, samtlige bispekonferanser valgt å overse instruksen.

Likevel viser dette hvor sårbar legfolkets gjenerobrede stilling i kirken er. Dersom man har en prest og en biskop

Dansen rundt gullkalven

Norge går så det suser, og folk har råd til å kjøpe det de drømmer om, skriver Roald Øverbø i bladet "Trygg Havn", som utgis av Den Indre Sjømannsmisjon. Samtidig er det et paradoks at mange kristne organisasjoner sliter med økonomien, mer enn de har gjort på mange år. For i dansen rundt gullkalven ser det ikke ut til å være plass for Gud.

Aldring - ikke bare problemer!

"Samfunn, politikere og media overpoengterer svakhet som egenskap ved de eldre, og det fokuseres altfor lite på de sterke egenskaper," sier sosiologi-professor Gunhild Hagestad. Hun underviser både i USA og i Norge; i fjor holdt hun åpningstalen for FN's internasjonale eldreår.

"De nye gamle er mye friskere og sterkere enn tidligere generasjoners eldre," sier Hagestad og understreker at "de aller

fleste gamle greier dagliglivet på egenhånd. Selv om de fleste syke er gamle, er ikke de fleste gamle syke.

Det kan det være lett å glemme, spesielt i det politiske Norge, hvor debatten ofte tar for seg syke og gamle sammen. Samfunnet har i for stor grad fokusert på problemer ved aldring og altfor lite på de store positive endringene i helse og vitalitet som den moderne alderdom representerer."

NORGES RØDE KORS' MAGASIN

"TANKEKORS"

som er åpne for legfolkets aktive deltagelse, er det meget legfolk kan delta i, men dersom man har en prest og/eller en biskop som fastholder hierarkiets enevelde, er det lite legfolk skal ha sagt.

Videre bør man også notere at der hvor legfolk ikke har noe å si, der har heller ikke kvinner noe å si. Det er interessant å merke seg at inntil Johannes XXIII tidlig på sekstitallet gjorde det til et krav at kardinaler må være ordinert, kunne i prinsippet også en kvinne bli valgt til å lede en kongregasjon! Johannes Paul II, i *Christifideles Laici*, nevner de to viktigste oppgavene legkvinner har: Å være en god mor og hustru, og sikre samfunnsmoralen, - for "Gud overga menneskeheten til kvinnen" (betyr det at kvinner egentlig ikke er mennesker?) pga. den omtanke kvinner viser andre som konsekvens av "sine mors erfaringer". - Det er fristende å trekke linjene til spørsmålet om kvinnelige prester, men det får bli til en annen gang (de som ønsker "horror"-opplevelser kan lese *Om kvinners adgang til presteskapets hellige ordinasjon*, fra Troskongregasjonen 1973, hvor det bl.a. sies at det "er vanskelig for menigheten å se Kristi bilde i celebranten dersom denne rollen ikke innehas av en mann", og "det er sant at Kristus er den førstefødte av hele menneskeheten", men "det faktum at inkarnasjonen fant sted etter det mannlige kjønn, kan ikke skilles fra frelsesøkonomien").

Dagens situasjon

Dermed kan man spørre: Hvor står vi i dag? Vi står langt fra Jesu idealer (jfr. den utmerkede artikkel av F. Griess i St. Olav 6/99), og fra den tidlige kirkes idealer (som er lagt i Jesu munn i Matt 23). Men vi står også et godt stykke fra Det Første Vatikanokonsil. Med enkelte tilbakeslag går utviklingen i riktig retning, - noen skritt baklengs må man

alltid regne med, slik har den kaotiske perioden som følger et stort konsil alltid vært. Med legfolkets økende selvbevissthet og ønsker om mer aktive roller i kirken, har snøballen begynt å rulle, og den lar seg ikke stoppe av verken konservative kardinaler eller menighetsprester. Den vil neppe stoppe før legfolk står på like fot med kleresi når det gjelder å ta avgjørelser, og kanskje vil den rulle så lenge at det ikke lenger finnes et skille mellom de lege og de ordinerte? Inntil det skjer, må vi

jobbe for rettferdighet i kirken så vel som utenfor, - biskopene samlet til synode i Roma i 1972 slo fast betydningen av dette og det vanlige kirkemedlems medbestemmelsesrett i kirken i *Rettferdighet i verden*. Målet er nådd den dagen vi ikke lenger kan overføre George Orwells ord til kirken: "All animals are equal, but some are more equal than others".

(Siterer fra dokumenter er oversatt av artikkel-skriver fra engelsk.)

Fra "St. Olaf" nr. 11:1894:

Statistik over den katolske kirke.

Den 1ste januar gaves der i den katolske kirke foruden hs. hellighed paven:

62 kardinaler, hvoraf 3 er patriarker, 34 diöcesan-erkebiskoper eller biskoper, 13 titular-erkebiskoper eller biskoper og 12 prester og diakoner; 8 kardinalater er ledige.

9 patriarker, hvoraf 5 er diöcesan-erkebiskoper; 1 patriarkat er ledigt:

785 latinske og 52 orientalske diöcesan-erkebiskoper og biskoper; 80 diöcesan-erkebispedømmer og bispedømmer er ledige.

324 titular-erkebiskoper og biskoper.

15 erkebiskoper og biskoper uden titel.

8 prælater med biskoppelige rang uden biskoppelig konsekration; 3 prælater er ledige og 3 besatte af kardinaler og biskoper.

Kirken har 70 kardinalater, 12 patriarkater, 820 latinske og 56 orientalske erkebispesæder, 9 apostoliske delagaturer, 120 apostoliske vikariater og 39 apostoliske præfekturer. Heraf har pave Leo XIII oprettet 1 patriarkat, 29 erkebispedømmer, 84 bispedømmer, 2 apostoliske delagaturer, 49 apostoliske vikariater og 18 apostoliske præfekturer.

Paven har 163 biskoppelige og 2 fyrstelige trosassistenter, 191 apostoliske protonotarer, 182 husprælater, 633 geistlige geheimkammerherrer, 6 læg-geheimkammerherrer af første, 4 af anden, og 318 af tredje rangklasse, hvoraf de fleste er adelige herrer, 305 geistlige æreskammerherrer, 210 geistlige æreskammerherrer extra urbem, 4 læg-æreskammerherrer af første og 121 af anden rangklasse, 6 geheimkapellaner, 52 æresgeheimkapellaner, 6 æresgeheimkapellaner extra urbem, 2 geheimklerikere, 6 kapellaner, 14 supernumerar-kapellaner og 10 geistlige ceremonimestre. De fleste af disse dignitærer bor ikke i Rom, og deres prælatur og verdighed er kun en hædrende udmerkelse; men naar de kommer til Rom, har de rang, og de fleste af dem ogsaa tjeneste ved det pavelige hof. En del af dem er derimod ansat ved det pavelige hof og i de forskjellige grene af den kirkelige forvaltning, som omfatter 12 kongregationer eller departementer.

Kirken tæller 4 kannikordener, 10 munkeordener, 17 mendikantordener, 8 samfund af regulære prester, 31 prestekongregationer og 6 brødrekongregationer, foruden nonnekongregationerne og talrige biskoppelige kongregationer.

Katholikernes antal er imellem 247 og 250 millioner.

Bibelsk tusenårsloft

“Når vi litt skremt går inn et nytt tusenår, har Kjetil og jeg lenge drømt om å kunne fortelle historien om det første århundreskiftet,” sier skuespilleren Svein Tindberg. Som snart står foran sitt største løft noensinne: Markusevangeliet på nytt, så Apostlenes gjerninger og Johannes Åpenbaring, en helhellig forestilling i samarbeid med Kjetil Bang-Hansen.

“Vi er midt i arbeidsprosessen,” sa Tindberg til Aftenposten i sommer. “Når har jeg

nå tar opp både Markus-evangeliet på ny, Apostlenes gjerninger på 28 kapitler, brevtekstene, de fleste av Paulus og til slutt Johannes Åpenbaring, er det klart vi må klippe, stryke og velge. Oppgaven er enorm. Og all teksten må jeg ha inne og kunne fortelle uten manus. . . Om vi får det til, vet vi ikke. Da har vi i hvert fall lært en masse. Formen har vi ikke funnet, dette må bli noe annet enn Markus. Vi vet heller ikke når eller hvor, men oppsetningen bør være klar ved nyttårstider år 2000.”

På leiting etter noko som kan hjelpe “Eg likar ikkje uttrykket glad kristendom,” sier NRK-journalist Ingolf Håkon Teigene (som forøvrig også er medlem i et menighetsråd) til bladet “Kirkebakken”, menighetsblad for Vestre Aker menighet i Oslo. “Vel er budskapen i og for seg glad. Men i alle fall for menneska på kristendommens rand er det ikkje med glede dei eventuelt famlar i retning kyrkjebakken på leiting

16 Biskop Gerhard Schwenzer: Ord ved en preste- og diakonvigsels

Ingen hverdagsbegivenhet i Oslo lørdag 14. august! Biskop Gerhard Schwenzer vigslet tre unge menn til kirkelig tjeneste: Le Hong Phuc (født i Vietnam i 1971, Stavangerboer i en årrekke), ble vigslet til prest, mens Reidar Voith, (28-åring fra Tønsberg menighet) og Ngyen Tuan Van (født i Saigon 1972) ble vigslet til diakoner.

Den nye presten får, i første omgang, forskjellige oppgaver for Oslo Katolske Bispedømme, bl.a. ved Det vietnamesiske pastoralsenter i Oslo, mens Reidar Voith fortsetter sitt praktikum i Kristiansand, og Ngyen Taun Van tar fatt på sitt siste år ved Allen Hall, bispedømmet Westminster presteseminar i London. Går alt etter planen, blir det prestevigsels for to nye diakonene neste år.

Vi gjengir biskop Schwenzers preken - til informasjon og inspirasjon for en bredere krets enn den feststemte skare, fra fjern og nær, som mer enn fylte St. Olav domkirke denne augustdagen.

Reidar Voith og Nguyen Tuan Van skal idag vies til diakoner. La oss derfor først se på den tjeneste de skal gå inn i. Ved ordinasjonens sakrament vil de motta den Hellige Ånds gaver for å kunne være biskopens og prestenes medhjelpere i ordets, alterets og nestekjærlighetens tjeneste. Det blir da deres oppgave, kjære Reidar og Van, å vise dere som alles tjenere. Dere skal lese Evangeliet, forberede offergavene og dele ut Herrens legeme og blod til de troende. Dessuten påligger det dere, på biskopens oppfordring, å forkynne Guds ord for både troende og ikke-troende, å undervise i vår hellige tro og å lede den felles bønn. Dere skal døpe, bringe vandringsbrødet til de døende, gravlegge de døde og utføre nestekjærlighetens tjeneste. Gud gi at dere i all deres ferd blir verdige disipler av ham som ikke kom for å la seg tjene, men for selv å tjene.

Og du, kjære Le Hong Phuc, skal idag ordineres til prest. Dagens lesninger som du har valgt ut, forklarer mesterlig hva det å være prest egentlig

går ut på: Profeten Jesaja sier: Herrens Ånd er over meg, for Herren Gud har salvet meg. Han har sendt meg for å forkynne et gledesbud, for å lege, for å rope ut frihet, for å trøste og gi nytt håp. Jesus anvender disse ord på seg selv. Han er den Salvete i ordets opprinnelige betydning. Kristus betyr jo den salvete, den som er grepet av den Hellige Ånd. Derfor retter vi vårt blikk på Jesus Kristus for å forstå hva som tildrar seg i denne stund.

Også du, Phuc, skal nå salves med Guds Hellige Ånd. Vi nedkaller Helligånden over deg. Vi tror og bekjenner at den Hellige Ånd tar bolig i deg. Det er han som gjør deg til prest.

Det å kunne vigsles til prest forutsetter at Gud har kalt deg. Og når jeg her taler om kall, mener jeg noe som rører ved ditt hjerte og preger deg i ditt innerste. Gud har skapt deg og utrustet deg med dine anlegg og evner nettopp for å kunne gi deg del i Jesu Kristi prestedømme. Som prest handler du i Kristi person. Det er han som sender deg ut. På hans vegne forkynner du

ordet, feirer nattverden, tilsier syndenes forlatelse og således forsoning med Gud og menneskene. Du skal følge i den gode hyrdes fotspor ved å elske dem som er betrodd deg - om nødvendig helt til den ytterste konsekvens.

Gaven Gud gir deg ved ordinasjons-sakramentet er i grunnen ufattelig. Det er ikke unormalt at du til stunder føler den som en byrde og lider under din egen utilstrekkelighet. Du forblir, som alle troende henvist til Guds barmhjertighet. Men prestevielsen berører og besegler deg i ditt hjerte. Ved den Hellige Ånd får du en uforgjengelig gave og fullmakt. Du er for all fremtid grepet av Kristus og trukket inn i hans prestedømme.

La deg da gripe av Kristus. Han skal bli en levende virkelighet for deg. Vær hos ham og bli hos ham. Med apostelen Paulus skal du kunne si: «Jeg lever, men ikke jeg selv, det er Kristus som lever i meg» (Fil 3,12). En prest som ikke er grepet av Kristus, har heller ikke noe å si menneskene, i det minste ikke noe til frelse.

La Kristus få plass i ditt liv. Han vil ta bolig i deg og bli hos deg. M.a.o.: Det du i dag innlater deg på koster ditt hjerte. Så høy er prisen. Gud gi at du aldri gjør det billigere.

Jesus Kristus har kalt deg, grepet deg, salvet deg og sender deg ut for å forkynne. Budskapet du forkynner er ikke grunnlagt på din faglige viten, den du har tilegnet deg under dine studier, men på Kristus. Du skal verken forkynne deg selv eller en abstrakt lære, men Guds levende ord. La dette ord alltid først bli talt til deg selv. Forkynn i Døperen Johannes' ånd, når han sier: «Han må vokse mens jeg må avta» (Joh 3,20).

Forkynnelsen av Det glade budskap, feiringen av nattverdets sakrament, forvaltningen av dåpen, bots- og ekte-

eller nokon som kan hjelpe når børa av kaos og hjelpeløse ikkje lenger er til å bere.

Spørsmålet er: Kva kyrkje er det menneske på kristendommens rand ser? Er det den Gud som seier at eg ser deg, eg ser di fortvilning, dine nederlag, dine feil, di sorg - og eg skal vere hos deg? Står vi fram som den kyrkja som kan få menneske til å kjenne famnen av noko som er større enn det sjøl? Eg er ikkje overtydd over svaret."

Om dødsstraff

Flertallet av alle land i verden tar nå avstand fra dødsstraff, - dobbelt så mange som for ti år siden. Noen få, med supermaktene Kina og USA i spissen, går andre veien.

Den katolske San Egidio-stiftelsen har gått i bresjen for å nå det endelige målet: Å la verden gå inn i et nytt årtusen fritt for dødsstraff. Amnesty International er én av en lang rekke organisasjoner som støtter opp om arbeidet.

Men hindringene er mange. . . De siste sju årene er mer enn 400 fanger henrettet i USA, som i år gjennomfører flere henrettelser enn noensinne. Åtti prosent av alle henrettelser som Amnensty har registrert, er utført i Kina. Informasjonssjef i Amnesty International Norge, John Peder Egenæs, innrømmer at målet om å avskaffe dødsstraffen før år 2000 er uoppnåelig.

VÅRT LAND

skapssakramentet, de sykes salving, ledelsen av Guds folk, alt dette griper inn i hverandre og forenes i en prestelig tjeneste. Det er din oppgave å hjelpe, å forsone, å sammenføye til ett. Du må være vår, så du kan oppspore dem som er fortvilet, som har gått seg vill eller som står i fare for å gå til grunne. Men vær også følsom for å oppdage hvor Guds Ånd beveger seg, hvor noe nytt og godt bryter frem. Før menneskene til Kristus og ved Kristus til Faderen og således til enhet med hverandre i kjærlighet. Du øver din prestegjerning midt i denne verdens. Men bli ikke denne verden lik, for verden skal forvandles i Kristus.

Om en stund skal jeg spørre deg: «Vil du med Kristus gi deg selv som et rent offer til Faderen?» Presten blir innlemmet i Kristi eget offer, han blir innlemmet uten forbehold og i fullstendig selvhengivelse.

Dere, kjære slektninger og venner, har fulgt Reidar, Van og Phuc på deres vei så langt med interesse og forbønn. Sammen med mine lykkønskninger vil jeg føye til en bønn om at dere også i årene som kommer, vil ledsage dem med deres hengivenhet og forbønn. Prestene trenger til alle tider å bli båret oppe og støttet av de troendes tillit og forbønn.

Og så en spesiell hilsen til dere unge som er kommet til denne prestevielsen. Jeg ber for dere til Kristus, om at han må gi dere det rette sinnelag, oppriktighet og beredvillighet. Da vil dere lytte til Guds røst og svare: «Om du kaller meg til prestegjerningen eller til å tjene deg i ordenslivet, så vil jeg følge deg med glede.»

Og nå ber jeg dere tre i tur og orden å bekjenne for Gud og denne forsamling at dere i full frihet påtar dere diakonprestetjensten. Gud signe og bevare dere alltid i sin kjærlighet. Amen.

Tidligere frikirkeprest vigsls til katolsk diakon

I 1994 ble Oddvar Moi opptatt i den katolske kirke; 8. september blir han (vi skriver 28. august ved redaksjonsslutt for St. Olav 9:99) diakonviet på Mariaholm skolesenter ved Spydeberg i Østfold - 8. september er jomfru Marias fødselsdag. Diakonvigsel er siste skritt før prestevigsel, og den finner antagelig sted tidlig i 2000.

Oddvar Moi, som er 43 år gammel og kommer fra Time på Jæren, har en ikke helt vanlig bakgrunn for en katolsk diakon: Han er tidligere frikirkeprest og gift. Fordi han er gift, har man måttet innhente pavelig dispensasjon for sølibatskravet før han kan bli diakon- og presteviet. Slike dispensasjoner gis ofte når det dreier seg om tidligere protestantiske eller anglikanske prester.

Moi er cand. theol. fra Menighetsfakultet i 1982, og det var mens han fungerte som prest i Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Arendal at han etterhvert fant veien til den katolske kirke - han leste katolsk teologi med sogneprest Allan Littlewood, som etter en tid opptok ham i den katolske kirke. Moi har også vært prest i Feltprestkorps og har 8 år som luthersk prest bak seg. Etter konversjonen flyttet Moi og hans amerikanske kone Arlyne til Bergen hvor han har arbeidet ved St. Paul skole og vært aktiv i St. Paul menighet. Skoleåret 1997-98 studerte han så ved Allen Hall presteseminar i London med tanke på å bli katolsk prest. Fra august 1998 har han igjen vært å finne ved St. Paul skole.

Oddvar Moi blir den første gifte katolske prest i Norge; i Sverige og Danmark har man i flere år hatt gifte prester, først og fremst tidligere prester fra henholdsvis Folkekirken og Svenska Kyrkan som etter konversjon til den katolske kirke har ønsket fortsatt å virke som prest.

Strengt fra Troskongregasjonen!

En amerikansk prest og en ordenssøster som i over 20 år har drevet pastoralt arbeid blant homofile, har fått "permanent forbud" fra Troskongregasjonen "mot alt arbeid der homofile er involvert": Robert Nugent, salesianerpater, og Jeannine Gramick, Notre Dame-skolesøster, formidler ikke "kirkens klare og konstante lære" om at "homoseksuelle handlinger etter sitt vesen er onde, og at den homoseksuelle legning er objektivt feilrettet". Deres "tveetydigheter og direkte feil" har "skapt forvirring og skadet kirkens fellesskap". De to får "på ubestemt tid" ikke ha noen offisiell stilling innen sine ordener. Allerede i 1977 ba Vatikanet salesianerne undersøke pater Nugents virksomhet. Misnøyen gjelder særlig bøkene "Building Bridges" og "Voices of Hope", som forfatterne på oppfordring har "rettet", men ifølge kongregasjonen ikke i tilstrekkelig grad.

I august i fjor erklærte Nugent at han godtok kirkens lære om homoseksualitet slik den formuleres i bl.a. den nye kateksimen, og bad om tilgivelse for evt. feil. Troskongregasjonen mente erklæringen ikke klart nok uttrykte "indre tilslutning til ulike aspekter ved kirkens lære om homoseksualitet". Han og sr. Gramick ble bedt om å undertegne en "troserklæring", hvilket han, men ikke hun gjorde. Han foretok visse endringer i teksten, som var mer krass i ordbruken enn kateksimen, endringer i tråd med i et dokument om homofili fra den amerikanske bispekonferanse. Pater Nugent sier Troskongregasjonen nå prøver å presse ham til indre tilslutning til en trossannhet av "annen grad"; han minner om at "ingen læresetning kan antas å være ufeilbarlig med mindre den eksplisitt er blitt erklært for å være det."

De to har fått støtte bl.a. fra "Leadership Conference of Women Religious in the United States" som har 78.000 medlemmer: De er "dypt bedrøvet" over Troskongregasjonens beslutning og sier Nugent og Gramicks holdningsskapende arbeid har bidratt til å minske volden mot homofile.

THE TABLET

FREDRIKSTAD: Liten menighet, stort løft!

Den katolske kirke i Fredrikstad satser på store kanoner som foredragsholdere når tusenårskiftet skal markeres, stod det nylig å lese Fredriksstad Blad. Blant de 12 foredragsholderne er pater Kjell Arild Pollestad, Karsten Isachsen, Petter Skauen og Mairead Corregan Maguire, irsk Nobelprisvinner fra 1976. Emnene spenner fra helgener og jomfru Maria til verdens fattigdom, kirkens rolle i freds- og forsoningsar-

beidet og kirken som kjærlighetens fellesskap. Og ved påsketider neste år innbys det til retrett: "Trekk deg tilbake fra en stresset livsform og få en annerledes påske," heter det i den fargerike brosjyren om Østfold Katolske Forums "År 2000"-opplegg, som har fått økonomisk støtte både fra "Norge år 2000" og fra kirkene i Borg bispedømme.

"Rundt årtusenskiftet ønsker vi gjennom religiøse, kulturelle og og musikalske inn-

slag å få folk til å reflektere over noen utvalgte temaer. Arrangementet vårt vil gå over litt tid, fra september 1999 til august i år 2000," sier John Golding, formann i arrangementskomitéen. Alle møtene er gratis, og en optimistisk Golding regner med full kirke på samtlige arrangementer, som innledes med messe i kirken, og som også vil omfatte servering: "Vi har 200 sitteplasser, og om nødvendig har vi også en del ståplasser!"

18 Anne Helene Utgaard: Moral mot et nytt årtusen

Filosofen Knut Erik Tranøy kom i høst ut med boka Det åpne sinn, Moral og etikk mot et nytt årtusen. Det er en meget leseverdig bok for alle som er opptatt av den moralske utvikling i vår tid. I stedet for å presentere ulike moralteorier som pliktetikk, nytteetikk, nærhetsetikk eller dydsetikk, viser han hvordan moralen framtrer som et allmennmenneskelig fenomen, og hvordan moralen er en del av vår tenkemåte, og dermed av vår kultur og samfunnsorganisering.

Moralen er ikke, slik Tranøy ser det, et resultat av vår kultur. Den er tvert imot noe som konstituerer den. Moralens rolle er en vesentlig del av det som gjør mennesket menneskelig og kultur mulig.

Han argumenterer for at det i allmennmoralen til alle tider ligger en grunnleggende felles struktur. Fundamentale verdier i denne felles moralske struktur er livet selv, overlevelse, omsorg for barna og et minimum av livskvalitet. Denne struktur finner vi igjen i alle kulturer, religioner og livssyn. Ikke desto mindre viser han hvordan moralen også varierer fra tid til tid og fra kultur til kultur. Når det av ulike årsaker skjer endringer i kulturen, skjer det også endringer i moralen fordi moralens utforming i en kultur er en del av kulturen. Her gir Tranøys tenkning verdifullt materiale til videre tenkning omkring forholdet mellom det grunn-

leggende og det åpenbart relative i moralen.

Jeg synes for øvrig Tranøy er på sitt mest spennende når han viser hvordan uenighet om moral er en forutsetning for kulturell utvikling og vekst samtidig som den er et vern mot ensretting og likegyldighet. Uenighet er rett og slett ikke det verste som er, sier han.

Tranøy er opptatt av hvordan vi kan leve sammen i et samfunn som rommer ulike syn på både normer og verdier. Her peker han på betydningen av det åpne sinn: når vi konfronteres med en moralsk posisjon, så har vi ikke bare to, men tre mulige måter å forholde oss på: Vi kan enten gi vår tilslutning til det vi hører, eller vi kan avvise det eller vi kan avholde oss fra å ta standpunkt, ikke for å vike unna, men for å søke en avklaring som må ta sin tid. Dette siste alternativet åpner for dialog, undersøkelse og mulig ny erkjennelse. Det er dette som er uttrykk for det åpne sinn, en åpenhet som er et vern mot fundamentalisme og ensretting like mye som mot likegyldighet og sløvheter.

Når vi kaster blikket mot Bosnia og Kosovo og andre områder hvor de harde hjerters krav om likhet og

enighet virker ødeleggende på hele samfunn, er det ikke vanskelig å se at det som Tranøy kaller det åpne sinn, er et umistelig gode. Også i vårt land kan faren for skyttergravsposisjoner med derav følgende tap av kontakt og dialog føre til farlige tilstander. Dette trenger vi påminnelse om både i hjem og skole og samfunnet for øvrig. Kirken har en 2000 år lang tradisjon for å leve med ulik tenkning om mange ting. De verste tider i kirkens historie har vært perioder med forsøk på ensretting. En av våre mest dyrebare erfaringer er at nettopp ulike syn på mange ting har ført oss videre i erkjennelse og kristent liv.

Tranøy skriver om hvordan utvikling alltid synes å starte med uenighet. Noen må protestere på det som gjelder. Det kan være belastende for enkeltmennesker, men det synes å være en nødvendig forutsetning for vekst og utvikling. Jeg synes det er naturlig å minne om et eksempel på dette fra vår nære fortid: spørsmålet om kvinners adgang til stemmerett. Mange teologer og leke kristne så dette som et brudd på kristen tro, moral og tradisjon og gjorde livet vanskelig for dem som tenkte nytt. I dag er vi alle takknemlige mot dem som tok belastningene som fulgte med å kjempe fram et nytt syn.

Et av de spørsmålene som Tranøy drøfter, er spørsmålet om moralen i vår tid er blitt dårligere enn den var i tidligere tider. Lever vi i en moralsk forfallstid? Eller har det kanskje gått framover med moralen? Eller er summen av laster så noenlunde konstant? Går det i det hele tatt an å sammenlikne vår moral før og nå?

Allmennmoral forstås som en moral som blir akseptert av en stor del av

Anne-Helene Utgaard - St. Hallvard menighet, Oslo, er doktorand i pedagogisk filosofi; har tidligere undervist på alle nivåer fra grunnskole til universitet.

St. Sunniva skole har siden 1929 markert 3. oktober som **SKOLENS DAG**. Dagen feires på skolen med elever og medarbeidere og om kvelden holdes Åpent hus for skolens tidligere elever og venner. De siste årene har 3. oktober alltid falt i høstferien. Vi har derfor besluttet at fra og med 1999 feirer vi **SKOLENS DAG 15. oktober**. Dagen feires uansett hvilken ukedag den faller på. 15. oktober 1999 åpner St. Josephsøstrene feiringen av kongregasjonen 350 års jubileum. Jubileumsfeiringen avsluttes 15. oktober 2000. Gjør kjent blant dine tidligere skolekamerater at skolens dag er flyttet til 15. oktober.

befolkningen. Dette fenomenet drøfter han grundig. Han viser hvordan allmenmoralen har ulike røtter og at i vår kultur er kristen tro og tenkning en ikke ubetydelig del av allmenmoralen. Av spesiell interesse for kristne lesere blir derfor hans avsnitt om religion, etikk og moral og om moralfilosofi og teologisk etikk. Blant annet peker han kortfattet på nokså ulike innfallsvinkler til moralen blant moralteologer gjennom tidene. Det kan være greit å bli minnet om at det ikke finnes bare én katolsk moralteologi.

Tranøy viser på en klar og enkel måte hvordan fornuften ikke er, eller kan være, vårt eneste grunnlag for moralsk erkjennelse. Her kommer også andre bevissthetsformer inn, som empati, medlidenhet, barmhjertighet.

Dette er ikke en vanskelig tilgjengelig bok. Tranøy skriver klart og konsist, og disponerer stoffet slik at det er lett å følge ham. At filosofen også periodevis kan bli noe krevende, får vi tåle. Det gjelder særlig i kapitlet om hvilke krav som må stilles til en moralteori. Ellers kan argumentasjonen til tider synes noe knapp, men slik må det være i en bok på i underkant av 250 små sider.

For alle som er opptatt av moralske spørsmål og etikk, vil dette være en bok som både gir kunnskap og stimulerer til videre tenkning. God fornøynelse.

Knut Erik Tranøy

Det åpne sinn

Moral og etikk mot et nytt årtusen
Universitetsforlaget
Oslo 1998

Halvhjertet!

De fattigste landenes gjeldsbyrde skal reduseres med totalt 70 milliarder dollar. Det ble resultatet av G7 landenes møte i Köln i slutten av juni (cf. St. Olav 7:8-99). Rundt 40.000 deltakere i kampanjen "Jubileum 2000", underskriftskampanjen for sletting av u-landsgjeld, var der for å øve press. Kampanjen, som har pågått i flere år, skjøt først riktig fart i løpet av fjoråret. At den har hatt avgjørende betydning for at det nå tas flere skritt i retning av mer økonomisk rettferdighet, er hevet over tvil. Det mest vellykkede masseinitiativ siden kampen mot apartheid?

Men er 70 milliarder nok? Og er kriteriene for sletting/hjelp gode nok? Under de nåværende regler kan bare land hvor utenlandsgjelden utgjør mer enn 200 prosent av eksportinntektene, søke Verdensbanken om å få del i bankens gjeldsettergivelsesprogram, det såkalte HIPC-initiativet. Den grensen skal nå settes til 150 prosent. Og det planlegges å heve maksimumsgrensen for mulig ettergivelse av gjeld til 80-90 prosent. Heller nølende skritt, vil mange si; men, som mange kommentatorer har bemerket: Alt er bedre enn intet, i denne sammenheng.

70 milliarder er ikke nok, mener mange representanter for hjelpeorganisasjoner og for Jubileum 2000. Verre er, mener George Gelber, "policy-leder" for den engelske katolske hjelpeorganisasjonen Cafod at G7-landenes "løsning" bygger på feil kriterier. Den tar utgangspunkt i hva de syv selv mener de har råd til å betale! Spør man hva de fattige landene har råd til å betale, vil svaret nødvendigvis bli et annet, påpeker Gelber. Som finner sluttkommuniké fra de syv rikere på fagre fraser enn på håndfaste forpliktelser. Helst hadde han sett beløpet hevet til 100 milliarder minst, men: Det at verdens ledere i løpet av et år har doblet "tilbudet" for gjeldslette, gir tross alt noe å glede seg over!

Også jesuittordenens "Nettverk for gjeldslette og utvikling" påpeker at G7-landenes sluttkommuniké vitner om feilprioritering. Og de initiativer som foreslås, strekker ikke til for å utrydde fattigdom og fremme menneskelig utvikling, som er det påståtte målet. Pater Klaus Vathroder s.j., leder for nettverkets tyske avdeling, sier at

dersom de syv virkelig hadde "ment alvor" med sine ord om å utrydde fattigdommen, ville de konsentrert seg om å redusere de beløpene landene bruker på å betjene gjelden i stedet for å fokusere på omfanget av de utestående fordringer. Og hovedkoordinator for nettverket, Niamh Gaynor, minner om at uten strukturer og mekanismer som sikrer at hjelpen virkelig når frem til dem som trenger den mest, vil selv den mest rause hjelp ikke være noen virkelig hjelp. Men den siden av saken står det intet om i G7-landenes kommuniké.

Et apropos, hentet fra den tyske økumeniske ukeavisen Rheinischer Merkurs kommentar til Köln-møtet: Da Tysklands utenriksgjeld fra krigens dager stod på dagsordenen i London i 1953, var seierherrene adskillig mer rause enn dagens G7 stater: Årlig gjeldsnedbetaling ble satt til fem prosent av eksportinntektene. Man hadde innsett at gunstige betingelser måtte til om Tyskland skulle kunne reise seg av ruine og bli "et nytt omsetningsområde". For dagens mest gjeldstyngede stater er utgangspunktet vesentlig dårligere, på mange måter, enn de var for etterkrigs-Tyskland. Og sett fra vesten er disse landene ikke interessante som omsetningsområder, kun som leverandører av billige råvarer. Prognosene for disse gjeldsslavene - ordet ble flittig brukt av Jubileum 2000-folkene i Köln - er ikke særlig gode. Det er vanskelig å se noen rask vei ut av den vonde sirkel av økende gjeld og synkende råstoffpriser som gjør at selv krafttak for å få til et eksportoverskudd, er forgjeves. Ekte oppbyggingshjelp på åstedet må til - også fra Verdensbankens og Det internasjonale pengefondets side.

Neste G7-møte blir i Japan i juni 2000. Og - bare så det er nevnt: G7 blir G8 når Russland innlemmes i den enge krets. Men Russland står selv med hatten i hånden og en klekkelig utenlandsgjeld. Var det 45 eller 75 milliarder av denne enorme gjelden Verdensbanken og IFM vedtok å slette nå i juli - etter Köln? Er europeiske gjeldsslaver mer verdige trengende, som det i sin tid het, enn de fattigste av de tidligere europeiske kolonier i Afrika?

Utidig minne å minne om de rundt 40 millioner dollars som gikk med til NATOs 78-dager lange bombing på Balkan nylig - og om begrepet «proporsjonalitet»?

Katolsk Forum i Asker og Bærum - høsten 1999

21. oktober: Forsker og redaktør **Henrik Syse** holder foredrag om "Teologi og filosofi - kan de forenes? Om møtet mellom tro og tanke".

Sted: Menighetssalen, Mariakirken, Nyveien 17, Stabekk - **Tid:** Åpent kveldsmøte kl. 19.30

14. november: **Simon Flem Devold** snakker om "Barn og religion".

Sted: Menighetssalen, Mariakirken, Nyveien 17, Stabekk - **Tid:** Kl. 12.15 - **Kirkekaffe**

5. desember: Tidligere leder ved Einar Granums kunstscole, **Sidsel Granum**, holder kåseri med lysbilder "Maria i billedkunsten".

Sted: Menighetssalen, Mariakirken, Nyveien 17, Stabekk - **Tid:** Kl. 12.15 - **Kirkekaffe**

20

Sr. Ingrid Andresen in memoriam

f. 25.09.11 i Kristiansand
d. 18.08.99 i Oslo
Gravlagt 25.08.99 på Grefsen
Kirkegård, Oslo

Allerede som 16-åring ble sr. Ingrid kjent med St. Josephsøstrene, hun arbeidet som pleieassistent på St. Joseph Hospital i sin hjemby, Kristiansand. Fire år senere, i 1931, startet hun sin sykepleierutdannelse ved Vor Frue Sykepleieskole i Oslo. På denne tiden konverterte hun til den katolske kirke. Etter endt utdanning i 1934, ba hun om å bli opptatt i St. Josephsøstrenes Postulat som dengang holdt til på Vår Frue Villa i Oslo. Hun avla sine første løfter i 1937 og bekreftet sitt valg med evige løfter hos St. Josephsøstrene i 1940.

Sr. Ingrid arbeidet i alle år som sykepleier, til sammen nesten 40 år ved Vor Frue Hospital Oslo, hvor hun for det meste fungerte som avdelingssykepleier på de ulike avdelingene, lengst ved gynekologisk avdeling. I tillegg virket hun 6 år ved vårt sykehus i Kristiansand og 5 år ved St. Josephs Hospital i Fredrikstad. I 1978, ved oppnådd pensjonaldalder, overtok hun ansvaret for vår sykeavdeling for våre egne syke og eldre søstre på Grefsen, en stilling hun hadde helt frem til 1991. Da gikk hun endelige inn i pensjonistenes rekke og kunne se tilbake på hele 60 år i tjeneste for de syke!

Sr. Ingrid var en meget avholdt og dyktig sykepleier og et meget omsorgsfullt menneske. Hun var et godt eksempel på at man ikke nødvendigvis trenger mange ord for å vise omorg. Hun uttrykte sin omsorg og sin varme mest ved å handle; fra morgen til kveld var hun tilgjengelig

for alle som trengte henne. Med stor fagkunnskap og vennlighet svarte hun på ulike menneskers behov. Hun var også meget rask og effektiv, og det ble mange skritt hun tilbakela i løpet av en dag! Hun hadde evnen til å omstille seg fra pasient til pasient, en nyttig egenskap særlig når det gjaldt nyopererte pasienter. Hun traff hurtige og riktige avgjørelser.

Hun hadde ikke behov for å tale om alt hun gjorde for andre; alt var en stor selvfølge for henne, og hun var ikke avhengig av å få anerkjennelse. I et intervju med avisen "Fædrelandsvennen" i 1957 uttrykte hun det slik: "Er en ordenssøster av den rette ånd, lar hun all ros og ære gå videre til Ham som den tilkommer, nemlig Gud." Dette så vi henne praktisere daglig.

Mange er de sykepleiestudenter eller nyutdannede pleiere, våre egne søstre inklusive, som har gått "i lære" hos sr. Ingrid og fått en grundig, praktisk innføring i sykepleien. Hun var klar og tydelig i sin opplæring og kjent for å være meget skvær. Mange satte pris på hennes humoristiske sans og hennes ofte meget treffende svar.

Overgangen fra det aktive livet til ikke lenger å kunne være med i det som skjedde i huset, var ikke helt lett for sr. Ingrid, men også dette mestret hun på en meget fin måte. Her kom hennes grunnholdning i troen på Gud og til klosterlivet henne til gode. Sine siste leveår levde hun for og med Gud og samtidig med åpenhet og interesse for andre mennesker. Hun holdt god kontakt med sin egen familie og fikk regelmessig besøk av sine søsken og av nevøer og nieser.

I mer enn et år var sr. Ingrid helt pleietrengende og totalt avhengig av andre. Nå bestod hennes bønn ikke lenger av ord, men i rett og slett å være til stede for Vårherre i en hengiven holdning. Et besøk hos henne ga oss ofte følelsen av at hun ventet i stor tålmodighet på sin Frelser. Ja, tålmodig var hun. Hun brukte så å si aldri ringeklokken - hun som selv hadde gått etter så mange klokker i sitt liv! "Jeg kan vente til dere kommer til meg," sa hun ofte med et smil. Men hun likte å følge med i avdelingens liv fra sin seng og ba om at hennes dør størstedelen av dagen skulle stå åpen.

Hennes siste dager var preget av en usedvanlig fred. Hun var fullt bevisst, men kunne ikke si mye. Noen dager før hun døde spurte en av medsøstrene om hvordan hun hadde det. Hennes svar gjorde inntrykk på oss: "Jeg er meget lykkelig." Det samme gjentok hun senere overfor avdelingssykepleier.

Da vi i ærefrykt stod ved hennes dødsleie, måtte vi tenke på noe hun en gang sa: "Vanskeligheter og lidelser må vi se som den bittelille del av Kristi lidelse som vi er utpekt til å få del i. Da får også vanskeligheter og lidelser mening og perspektiv."

Hennes liv sluttet som et lys som stille brenner ned helt til det siste.

St. Josephsøstrene

NB!
St. Olavs redaksjon
har fått
nytt,
direkte
telefonnummer:
23 21 95 24

NB!
Nytt telefonnummer
for
St. Olavs ekspedisjon
som tar seg av
abonnement og
adresseforandringer:
23 21 95 00

Leserbrev:

Hva skulle han "angre"?

Hvis vår store, nylig avdøde, poet Rolf Jacobsen skulle angre, hvilket han ofte, visstnok, ble spurt om, måtte det være "angre" på et liv levet efter en personlig overbevisning.

Det gjør godt å lese denne store lyrikers svar da bokhandler Gravdahl i et ansettelsesintervju spurte ham om han "angret", sannsynligvis (!) på medlemskapet i Nasjonal Samling (NS). "Nei," sa Rolf Jacobsen. "Det kan jeg ikke svare på på mange år ennå."

En mann fulgte sin indre overbevisning. Han fikk "en streng straff", skriver Ingrid Høivik i en følelsesladet artikkel i St. Olav (nr.7:8-99, s. 15).

Rolf Jacobsen sonet denne straffen, og den meget strengere tilleggsstraff det norske folk ga ham. Den var ikke bare streng. Den var brutal.

Som mange utestengte, utfrosne, nedverdiggede NS-medlemmer fant Rolf Jacobsen åpne armer, der han også kunne hvile. Han fant fred i Kirken, i vår Kirke, i Den katolske kirke.

Gud være takket! Måtte han tilgi oss forfølgere!

*Cand. philol.
Kjell Aspaas, Oslo*

Castros Cuba - sett med katolske og protestantiske øyne

I juni samlet både Cubas katolikker og protestanter seg til møte. Men protestantene kom til ganske så annerledes konklusjoner enn katolikkene, som arrangerte sin "Uke for sosial katolisisme" rett etter den protestantiske stormønstringen. Mens katolikkene krevet mer åpenhet og ytringsfrihet, uttrykte protestantene sin klare støtte til Fidel Castro.

Den protestantiske kongressen samlet seg den 20. juni på Plaza de la Revolución, samme sted hvor den minneverdige pave-messen fant sted i januar 1998, og her var bl.a. også sanger til Fidel Castro pris og henvisninger til "kamerat Castro" i flere av talene. Men man hørte også oppfordringer om å få USA til å oppheve handelsblokaden og til felles front mot blokaden. Castro selv var til stede i sin olivengrønne uniform, og det var sørget for hundrevis av busser som fraktet folk inn fra landdistriktene og andre deler av landet.

Møtet markerte høydepunktet på en hel måned med religiøse arrangementer av ulike slag - alt sammen godt dokumentert i cubansk TV. Før pavebesøket i januar i fjor skulle det hard tautrekking og adskillig diplomati til før tillatelse ble gitt til at i hvert fall pavemessen på Plaza de la Revolución skulle nå ut til folket via etermediene. I de senere år har landets protestantiske kirker, som representerer rundt 3 prosent av Cubas 11 millioner innbyggere, nytt godt av åpen støtte fra regjeringen, og tre protestantiske pastorer er medlemmer av nasjonalforsamlingen. Ca. 50 prosent av cubanerne er døpt katolsk, rundt 1 prosent "praktiserer".

Uken etter protestantenes massemønstring arrangerte katolikkene sin "Uke for sosial katolisisme" i noe annerledes stil. Her var det debatt-dager hvor både biskoper, ledende legfolk, en Vatikan-representant og en kristen-demokratisk dissident deltok i debatten. Justitia et pax-kommisjonen stod bak møtet, som ble ledet av biskop Pedro Meurice Estíu av Santiago de Chile; under pavebesøket var det han som holdt den mest regimekritiske talen. Denne gangen kom han inn på at det tross alt er blitt en større grad av religionsfrihet siden pavebesøket, men han etterlyste, i

forsiktige vendinger, en lignende politisk oppmykning.

Dagoberto Valdés fra Den pavelige Justitia et pax-kommisjonen uttalte nylig at det på Cuba er tegn på "en tilbaketrekking til de ideologiske og politiske skyttergravene".

Både i Mellom- og Latin-Amerika øker antallet protestanter; det er særlig pinsemenigheter og mer fundamentalistisk pregede grupperinger som vinner frem. Og de har, som kjent, ikke sosial- og systemkritikk på dagsordenen - noe årets protestantiske Cuba-mønstring klart bekreftet. Inntil nylig hadde Cubas katolske kirke heller ikke regimekritikk på plakaten: Den hilste i sin tid de sosiale aspekter ved Castros revolusjon velkommen, men fikk raskt kalde føtter da forfølgelse inntil fengsling, forvisning og død ble dagens politikk. Den fikk nok med å sørge for sin hjord, med de begrensede ressurser, menneskelige og andre, og innen det begrensede rom revolusjonen innrømmet den: messefeiring og sjelesorg var tillatt, men ingen form for skole- og religionsundervisning. Og kirken hadde ikke adgang til mediene - før paven til slutt slapp til under sitt besøk i fjor.

Det prosjektet for utdannelse i demokrati og friere samfunnsmessige omgangsformer som, om vi husker rett, ble avtalt under statssekretær Janne Haaland Matlarys besøk på Cuba i fjor, er tydeligvis høyst påkrevet. Cubas katolske kirker er i hvert fall blitt modigere og mer frittalende etter pavebesøket. Gjenstår å se om Johannes Paul IIs ønske for "mine brødre og søstre på denne fagre øya" blir virkelighet: hans håp var, sa han under fjorårets besøk, "at fruktene av denne pilegrimsreisen må bli av lignende art som fruktene av min første pilegrimsferd til Polen". Som kjent var den reisen en viktig utløsende faktor for etableringen av Solidaritet i Polen, en bevegelse som sammen med andre faktorer førte til kommunist-regimets fall et tiår senere. Gode grunner for Castro til å være mindre velvillig smilende nå overfor Cubas katolikker enn han var under pavebesøket.

Pavens bønneintensjoner i oktober

At professorer og studenter ved katolske universiteter må arbeide for å berike kulturen gjennom kristen tro.

At alle døpte må føle ansvar for å samarbeide om troens utbredelse.

Liturgisk kalender

SEPTEMBER

(Norske Tidebønner, - uke II)

- SØN 26 26. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - Esek 18,25-28/ Filem 2,1-11 eller 1-5/ Matt 21,28-32
- Man 27 HI Vincent av Paul. Sak 8,1-8/ Luk 9,46-50
- Tir 28 (HI Venceslas)(HI Lorenzo Ruiz og hans ledsagere) Sak 8,20-23/ Luk 9,51-56
- Ons 29 ERKEENGLENE MIKAEL, GABRIEL OG RAFAEL - Dan 7,9-10.13-14 el Joh Åp 12,7-12/ Joh 1,47-51
- Tor 30 HI Hieronymus. Neh 8,1-12/ Luk 10,1-12

OKTOBER

- Fre 1 HI Terese av Jesusbarnet. Bar 1,15-22/ Luk 10,13-16
- Lør 2 De hellige verneengler. 2 Mos 23,20-23/ Matt 18,1-5.10 (Norske Tidebønner, - uke III)
- SØN 3 27. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - Jes 5,1-7/ 2 Fil 4,6-9/ Matt 21,33-43
- Man 4 HI Frans av Assisi. Jona 1,1-2,1.11/ Luk 10,25-37
- Tir 5 Jona 3,1-10/ Luk 10,38-42
- Ons 6 (HI Bruno) Jona 4,1-11/ Luk 11,1-4
- Tor 7 Vår Frue av Rosenkransen. Apg 1,12-14/ Luk 1,26-38
- Fre 8 Joel 1,13-15 & 2,1-2/ Luk 11,15-26
- Lør 9 (HI Dionysius)(HI Johannes Leonardi) Joel 4,12-21/ Luk 11,27-28 (Norske Tidebønner, - uke IV)
- SØN 10 28. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - Jes 25,6-10a/ 2 Fil 4,12-14.19-20/ Matt 22,1-15 eller 1-10
- Man 11 Rom 1,1-7/ Luk 11,29-32
- Tir 12 Rom 1,16-25/ Luk 11,37-41
- Ons 13 Rom 2,1-11/ Luk 11,42-46
- Tor 14 (HI Callistus I) Rom 3,21-30/ Luk 11,47-54

- Fre 15 HI Teresa av Avila. Rom 4,1-8/ Luk 12,1-7
- Lør 16 (HI Hedvig)(HI Margrete Marie Alacoque) Rom 4,13.16-18/ Luk 12,8-12 (Norske Tidebønner, - uke I)
- SØN 17 29. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - Jes 45,1.4-6/ 1 Tess 1.1-5b/ Matt 22,15-21
- Man 18 HI LUKAS - 2 Tim 4,10-17b/ Luk 10,1-9
- Tir 19 (HI Johannes av Brebeuf, Isaak Jogues og deres ledsagere)(HI Paul av korset) Rom 5,12.15.17-19.20b-21/ Luk 12,35-38
- Ons 20 Rom 6,12-18/ Luk 12,39-48

- Tor 21 Rom 6,19-23/ Luk 12,49-53
- Fre 22 Rom 7,18-25/ Luk 12,54-59
- Lør 23 (HI Johannes av Capistrano) Rom 8,1-11/ Luk 13,1-9 (Norske Tidebønner, - uke II)
- SØN 24 30. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR** - 2 Mos 22,20-26/ 1 Tess 1,5c-10/ Matt 22,34-40
- Man 25 Rom 8,12-17/ Luk 13,10-17
- Tir 26 Rom 8,18-25/ Luk 13,18-21
- Ons 27 Rom 8,26-30/ Luk 13,22-30
- Tor 28 HI SIMON OG JUDAS - Ef 2,19-22/ Luk 6,12-19
- Fre 29 Rom 9,1-5/ Luk 14,1-6
- Lør 30 Rom 11,1-2a.11-12.25-29/ Luk 14,1.7-11

Katolsk Forum

Menneskets erfaring med det Hellige.

Vi fortsetter med samtalskveldene som ble påbegynt i vårsemesteret og ønsker alle velkommen.

- Tirsdag 14. september: **Teresa av Avila: Mystiker og kirkelærer.**
Mette Nygaard, Psykiater og forfatter.
- Tirsdag 28. september: **Bonaventura.**
Sidsel Høye Haugan.
Filosof og filosofisk samtalepartner.
- Tirsdag 19. oktober **Martin Buber: JEG OG DU.**
Marie Elisabeth Mjaaland,
Siviløkonom,
Cand.mag. filosofi/kunsthistorie
- Tirsdag 2. november **Simone Weil.**
Christine Amadou
Idehistoriker
- Tirsdag 16. november **Maximus Bekjenneren:**
Deltakelse og guddommeliggjørelse.
Torstein Tollefsen
Universitetslektor i filosofi
- Tirsdag 23. november **Aasmund Brynildsen og mystikken i Østkirken.**
Viktor Roddvik
Lektor og frilansskribent.
- Tirsdag 7. desember **Augustin.**
Liv Hegna
Filosof og journalist.

Sted: Foredragssalen i St. Dominikus kloster
Tid: Tirsdager kl. 19.00

For nærmere informasjon kontakt:
May-Lisbeth Myrhaug
Tlf. 22 54 82 99

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune   Albert Raulin o.p.
Liv Greni   Gunnel Vallquist
Bernt Eidsvig
ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 23 21 95 24
Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00
Årsabonnement (Norge): kr. 220,—
Øvrige europeiske land: kr. 230,—
Andre verdensdeler: kr. 240,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

OLAV

BOKHANDEL

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 22 20 72 48. FAKS. 22 36 02 63
e-post. st.olav bokhandel @os.telia.no.

ÅPNINGSTIDER:

Hverd. 10 – 17 Lørd. 10 – 14

**HAR DU FERIE TIL GODE,
ELLER VIL DU "BARE" REISE
FRA SOFA-KROKEN?**

VI ANBEFALER:

Trond Berg Eriksen:
**Sør for Alpene,
nord for Po**
Reisenotater fra tolv
italienske byer.
Ib. Kr. 368,-

Atle Næss:
Italienske bilder
-en reise i malerkunsten
Ib. Kr. 398,-

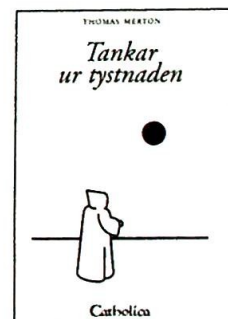
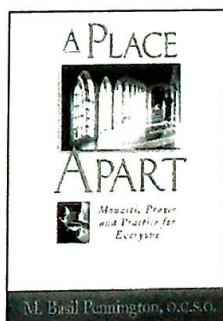
Johan Wolfgang von Goethe:
Italiensk reise 1786 .1787.
Oversatt og med innledning av
Sverre Dahl.
Ib. Kr. 398,-

**NÅ HAR VI OGSÅ FÅTT INN
TORBJØRN OLSSENS
DOKTORAV HANDLING:**
"Die Natur des Militärordinariats".
Eine Geistlich-juridische untersuchung
mit Blick auf die Apostolische Konstitution
"Spirituali Militum Curae".
Hft. Kr. 922,-

TIL FORDYPELSE:

"A PLACE A PART"
**Monastic Prayer and
Practice for Everyone.**
Hft. Kr. 144,-

Thomas Merton:
Tankar ur tystnaden
Ib. Kr. 99,-

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

1999-års jubileum år 2000

Humanister og teologer og masse-media styrer på med forberedelsene til det såkalte tusenårsskiftet. Etter all nøktern logikk feirer man faktisk på feil tidspunkt. De fleste massemedia synes å være så opptatt av alt som kan komme til å gå galt når de digitale telleverk som styrer vårt moderne samfunn slipper opp for siffer, at man med få unntak synes å ha glemt at selve tidspunktet er galt. Selv en og annen katolikk kan muligens være i villrede.

Vi beskjedne realister morer oss litt over at både Den norske kirke og endatil Stortinget synes å ha blitt revet med av en allmenn stemningsbølge. Det legges opp til å feire kirkens to tusen års jubileum ett år for tidlig. De fleste har nok et nokså ureflektert forhold til rett og galt i dette pavelige regnestykke på vår gregorianske kalender.

Tidlig i januar 1999 kastet jeg ut en slags prøveballong i det lektorale kollegium på min skole for å teste reaksjonene på utsagnet: «Ja, nå er det bare to år igjen av dette årtusen.» Det gikk akkurat som ventet. Humanistene regnet sannsynligvis med at dette var en distré forsnakkelse, og gadd som vanlig ikke å beskjeftige seg med å tenke igjennom det egentlige innhold i saken, muligens på grunn av sterk vegring mot alt som har med matematikk å gjøre. Teologene på sin side fant det mest bekvemt å følge den allmenne opinion, akkurat som på Galileis tid. Til deres unnskyldning kan det anføres at det dreier seg om

samfunnsengasjerte lutheranere med bakgrunn fra folkehøgskole og kristendom grunnfag. Realistene, derimot, tok straks poenget i mitt utsagn, vel vitende om at sannheten ikke avgjøres ved at man gir sin tilslutning til den mest populære oppfatning, men ved fornuftig resonnement. La oss derfor se litt på hva som er det logisk korrekte tidspunkt. (Vi ser helt bort fra at det råder en viss usikkerhet om det nøyaktige tidspunkt for Kristi fødsel. Det er et helt annet problem.)

Vår lille tankerekke er denne:

Vi tar som utgangspunkt at vår (gregorianske) tidsregning gjøres gjeldende slik at den starter på null (origo) ved det store fødselsøyeblikk i Betlehem.

Når et barn fødes, begynner det sitt aller første leveår her på jorden. Det feirer sin første fødselsdag, ettårsdagen, når det er gått ett år, ved avslutningen av år nummer 1. Barnet blir ti år ved utgangen av sitt tiende leveår og eventuelt hundreåring ved utgangen av sitt hundrede leveår. Etter tilsvarende, og riktige, resonnement har Kristenheten eksistert i

2000 år ved *utgangen* av år 2000, ikke ved *inngangen* til dette året!

Så når derfor nærings- og fornyelseslivet brenner av sine milliarder i en orgie av forbruk og løssluppenhet og sprer titusenvis av tonn med skrot og tungmetaller fra fyrverkeriene ned over mennesker og vår sårbare natur, har vår kristne epoke eksistert i 1999 år.

Noen sitter nok med en beklemmende bakrus på første nyttårsdag med sitt proviantlager og sine propanapparater og undrer seg over strømmen som ikke forsvant, mens datanæringen fryder seg over alle som investerte i nye PC-maskiner og oppgradert programvare.

Saken er den at det slett ikke kommer noe tusenårs-skifte på dette tidspunkt, men at de digitale telleverk løper tomme for siffer i noen tilfeller, og da har man jo en glimrende mulighet til å innbille de engstelige at det er stor risiko for at alt bryter sammen. Data-problemet består i tre nuller som dukker opp ved *inngangen* til det siste året i dette årtusen.

Men Den katolske kirke har klokelig helgardert seg, den innleder et helt jubileumsår, eller rettere sagt jubelår, JUBILAEUM A.D. 2000. Dermed kan de som ikke vet bedre, eller som ikke er særlig opptatt av kirken, feire ved årets inngang og være ferdig med saken. Men de som vil følge vår levende katolske kirke videre, vedvarende og utholdende, bør feire i glede og meditasjon hele jubelåret år 2000 frem mot en kulminasjon ved 2000-årets slutt når den trår virkelig over terskelen til et nytt årtusen.

Svein Åtland